
Šiije i haridžije na vagi ehli-sunneta vel-džemata

Dr. Alija Muhammed es-Sallabi
ŠIIJE I HARIDŽIJE NA VAGI EHLI-SUNNETA VEL-DŽEMATA

NAZIV ORIGINALA
فكر الخوارج والشيعة في ميزان أهل السنة والجماعة

Prijevod: Abdullah Nasup

Izdavač: Stichting Hidžra

Šerijatska recenzija: Dr. Hakija Kanurić

Lektura: Sumeja Đurić, prof.

DTP: Stichting Hidžra

Dizajn korice: Adis Bajramović

Tiraž: 500

Webstranica: www.islamske-knjige.com

Kontakt: info@islamske-knjige.com
(BiH) 00387 62 311 101
(EU) 0031 617 972 659

CIP – Katalogizacija u publikaciji Koninklijke Bibliotheek, Den Haag Depot van
Nederlandse Publicaties

ISBN/EAN: 978-90-79999-07-1
Titel: Šiije i haridžije
Subtitel: na vagi ehli-sunneta vel-džemata
Auteur: Dr. Alija Muhammed es-Sallabi
Redacteur: Dr. Hakija Kanurić
Vertaler: Abdullah Nasup
Uitgever: Stichting Hidžra
NUR-code: 680
NUR-omschrijving: Geschiedenis algemeen
Druk: 1
Aantal pagina's: 468
Taal: Bosnische

DR. ALIJA MUHAMMED ES-SALLABI

Šiije i haridžije

NA VAGI EHLI-SUNNETA VEL-DŽEMATA



STICHTING HIDŽRA, 1436. / 2015.

POSVETA

Ovo djelo posvećujem islamskim učenjacima, iskrenim daijama, marljivim tragaocima za islamskim znanjem i svim pripadnicima našeg ummeta, moleći Allaha, Njegovim lijepim imenima i savršenim svojstvima, da primi ovo djelo kao iskreno učinjeno, u Njegovo ime. Uzvišeni Allah kaže:

﴿إِذْ أَوْىءَ الْفَتِيَّةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا إِنَّا مِن لَّدُنكَ رَحِمَةً وَهِيَ لَنَا مِن أَمْرِنَا

رَشْدًا ﴿١٠﴾

*A ko se nada susretu sa Gospodarom svojim
neka čini dobra djela i neka u ibadetu nikoga
ne smatra svome Gospodaru ravnim.¹*

¹ El-Kehf, 110.



PREGOVOR DR. MUHAREMA ŠTULANOVIĆA

Dva teška pitanja i dvije velike fitne u različitim oblicima pogađaju islamski svijet, od njegovog nastanka do danas, a sada, u aktuelnom trenutku, prijete njegovom globalnom savremenom uništenju. To su devijantnosti haridžizma i šiizma koje su podijelile i rascijepile islamski svijet od samog njegovog nastanka, a trenutno su najlatentnija opasnost islamu i ehli-sunnetu u vidu neoharidžizma i neošiizma. Usuđujemo se reći da su ova dva problema, ili ove dvije skupine, u zadnjim dekadama razorili ili posredovali u uništenju i potpunoj civilizacijskoj devastaciji nekoliko islamskih ehli-sunnetskih država (Afganistan, Irak, Sirija pa i Jemen...), uzrokovali su, direktno ili posredno, njihov vjerski, civilizacijski i ekonomski kolaps, od kojeg će se teško ikada oporaviti, a trenutna su direktna prijetnja Turskoj, zemljama Golfa i posebno Saudijskoj Arabiji. Bez obzira na geografsku, pa i jezičku i neke druge barijere, ta fitna je prenesena, presađena i u naše društvo, zalijevana pogodnostima koje su im donijeli agresorski rat i genocid kada se desila potpuna otvorenost i nezaštićenost našeg društva, u takvim uvjetima njihova je klica proklimala i već počela davati gorke plodove. Najmanje što bi bosanskohercegovačka ulema i intelektualci trebali uraditi jeste da objasne i skrenu pažnju na ove krajnje opasne izopačenosti, kako bi se opasnost mogla prenebregnuti i društvo spasiti pogubnih posljedica.

Knjiga Alije Muhammeda es-Sallabija, *Šiije i haridžije na vagi ehli-sunneta vel-džemata*, u osnovi, dio iz biografskog djela istog autora o Aliji b. Ebu Talibu, radijallahu anhu, zbog iznimne važnosti teme koju obrađuje, metodologije i stila umjerenog srednjeg puta kojim se služi u predstavljanju ovog problema, bez pretjerivanja i ekstremizma, ali i bez suzdržavanja i zanemarivanja definiranja, ocjene i kritike devijantnosti ovih pojava, te referentnosti i naučnih kvaliteta, sa aspekta ispravnog ehli-sunnetskog učenja, pojavljuje se u prijevodu na našem jeziku kao dragulj, prepoznat kao takav od nosioca projekta prevođenja i objavljivanja, a koji bi se trebao naći, prema mom mišljenju, kao referentni izvor i literatura na

našim islamskim obrazovnim ustanovama, posebno na fakultetima gdje se izučavaju predmeti savremenih ideologija i zabludjelih sekti.

Autor otvoreno i naučno, bez bilo kakvog vida ekstremizma ili pretjerivanja, govori o ideologiji i devijantnim uvjerenjima haridžija i šiija, njihovom nastanku u doba vladavine četvrtog pravednog halife Alije, radijallahu anhu, osvrće se na njegov odnos prema njima, kao i na moderne oblike u kojima se danas pojavljuju širom islamskog svijeta, tako da ovo djelo predstavlja objektivnu znanstvenu studiju o haridžijama i šiijama-rafidijama o kojima se, kod nas, ne zna dovoljno i ne shvata latentna opasnost njihovog učenja i djelovanja.

On objašnjava historijski nastanak haridžizma, spominje Vjerovjesnike, sallallahu alejhi ve sellem, hadise u kojima najavljuje i kudi njihovu izopačenost i devijantnost, govori o Ibn Abbasovoj, radijallahu anhu, disputaciji s njima, Alijinoj, radijallahu anhu, politici prema njima, o logici i razlozima zbog kojih je ratovao protiv njih, i zaustavlja se kod Alijinog, radijallahu anhu, idžtihada o propisima pobunjenika, te kako je njegov idžtihad primljen kod kasnijih islamskih pravnika koji su iste stavove prenijeli u poglavljima fikha. Potom ukazuje na najbitnije karakteristike haridžija, poput vjerskog ekstremizma i suhoparnog, bukvalnog razumijevanja vjere, odbacivanja pokornosti vladaru, njihovoj metodologiji tekfira muslimana i počinioca velikog grijeha, dozvoli prolijevanja muslimanske krvi i uzimanja njihovog imetka. Govori o uzrocima devijacije haridžija, kao i o uzrocima prisutnosti savremenih haridžijskih tendencija danas, od kojih su nepoznavanje šerijata zbog zanemarivanja klasičnog, ispravnog učenja pred ulemom; ekstremno kuđenje taklida – slijedenja, zapostavljanje davetskih obaveza mnogih učenjaka gdje se otvorio prostor samonaukovanju koje karakterizira strogoća u vjeri, otežavanje i sebi i drugima, oholost i uobraženost, nametanje svoga stava, a ignoriranje drugih.

Na utemeljen i znanstven način govori se o šiijama-rafidijama, o tome kako su nastali, skrećući pažnju na ulogu židova u tome, obrađuje razdoblja kroz koja je prošao šiizam u svom razvoju, njihova najvažnija ubjeđenja, dogme i devijacije koje se lažno pripisuju Aliji i ehlul-bejtu, poput dogme o imametui i propisu onoga ko ga poriče, o bezgrješnosti imama itd.

Knjiga metodologijom umjerenog srednjeg puta poziva na zbližavanje ehli-sunneta i šiija, ukazuje na ispravan put ka zbližavanju, tražeći da ulema ehli-sunneta širi ispravno vjerovanje koje se temelji na Kur'anu i sunnetu, da ukazuje na njegove karakteristike i koliko se razlikuje od onoga što propagiraju sljedbenici zabluda i sekti koji se povode za strastima i novotarijama umjesto za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Prema tome, notorna je i nepobitna istina da se ehli-sunnet vezuje za slijedenje Kur'ana i sunneta, a pripadnici zabludjelih sekti za svoja ubjeđenja ili za imena, ideje i ličnosti svojih zabludjelih vođa.

Jedini ispravan i efikasan način zbližavanja jeste objašnjavanje i prihvatanje istine, ukazivanje na zabludu, šijsko približavanje islamskim, šerijatskim izvorima, Kur'anu i sunnetu, te razumijevanje islama onako kako ga predstavlja, između ostalog, i ulema ehlul-bejta, poput Alije, radijallahu anhu, njegovih sinova i unuka, istinske uleme i imama, a ne zabludjelih sektaša, rafidija i ekstremista koji se pozivaju na njih, a uistinu ih ne slijede.

Autor stimulira i ohrabruje iskrene reformističke glasove među šiijama, iskazuje im poštovanje i pruža podršku na njihovom putu savjetovanja i ispravnog osvješćivanja šijskih masa kao što su Sejjid Husejn el-Musavi i Sejjid Ahmed el-Katib.

Koliko god pozivala na umjerenost i blagost te mudrost u raspravama između ehli-sunneta i šiija, knjiga proklamira i poziva da se adekvatno odgovori ekstremistima u redovima šiija-rafidija, naročito stoga što prešućivanje devijantnosti i izopačenosti može negativno djelovati na neuke mase. Pozivaju se učenjaci i muslimanski uglednici da im uzor u ophođenju bude Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za kojeg se zna da je nakon hidžre u Medinu sklopio sporazume sa židovima i dao im garanciju dostojanstvenog života u islamskoj državi, ali u isto vrijeme Kur'an tretira i opisuje prirodu tog naroda i objavljuje ajete koji ukazuju muslimanima na iskvarena židovska ubjeđenja, na opasne karakteristike židovske ličnosti, kako muslimani ne bi bili obmanuti i zatečeni njihovim neprijateljstvom i izdajom, što je osnova neprijateljskog karaktera njihove ličnosti i odnosa prema muslimanima.

Zbog čega je ova knjiga, izvor naučno utemeljene, umjerene metodologije srednjeg puta u pristupu problematici koju tretira, dobrodošla i

pojavljuje se u prijevodu na bosanskom jeziku u pravom trenutku za bh. javnost, napose za muslimane Bošnjake, kao referentni, naučni izvor i validno naučno objašnjenje neoharidžizma i neošiizma?

Upravo iz praktičnog razloga i što se problem neoharidžizma i neošiizma pojavio i u našem društvu.

Problem terorizma i metodologije tekfira prepoznat je, reguliran i normiran u jednom najizrazitijem, praktičnom segmentu te je donesen Zakon o odlasku na strana ratišta.

Međutim, problem šiiskog djelovanja na našim prostorima još uvijek nije dovoljno prepoznat kao opasnost u našem ehli-sunnetskom ambijentu, iako smo imali nekoliko jako frustrirajućih vjerskopolitičkih incidenata koje su oni izazvali. Događanja vezana za djelovanje bosanskih šiija ne iznenađuju one koji znaju istinu o šiijama, kao skrivenim, podmuklim i opasnim neprijateljima ehli-sunnetskih muslimana, koji su ih napadali onda kada je bivalo najteže i najopasnije za islamski ummet, u pokušaju da nametnu svoju iskrivljenu akaidsku i političku ideologiju muslimanskim masama, koje ne smatraju vjernicima jer doktrinu – akidu nisu primili preko njihovih “bezgrješnih imama”. Glavna odlika njihovog djelovanja jeste da skrivaju svoju namjeru od ehli-sunneta kroz tzv. tukju, prikazujući se kao vjernici ehli-sunneta, a prikrivajući svoju istinsku mržnju prema njima.

Kada se pojavio savremeni problem Sirije, tek onda su ogolili svoju prijetvorničku akidu u kojoj se stalno naspram ehli-sunneta pokazuju onakvima kakvi uistinu nisu, stavivši se direktno, sa svim resursima jedne jake, vojne i policijske države kakav je sada Iran, na stranu Bašara el-Asada i njegove bezvjerničke sirijske alevijske elite koja je desetinama godina preko najokrutnijeg režima i vanrednog stanja vladala Sirijom, a protiv sirijskog naroda, rastjerujući i ubijajući sve što se može od ehli-sunnetskog stanovništva, uključujući i malu djecu, žene i starce, odnosno civile ili sirijski narod. Kome u primjeru Sirije nije bilo jasno ko su šiije u odnosu na ehli-sunnet, valjda će biti jasnije u BiH, nakon što su bez uvijanja – iako je inače njihova osnovna, skrivena taktika tukja, pretvaranje, prijetvornost – napali zadnje što se može napasti od ehli-sunnetskog islama, a to je Kur'an, prvi, temeljni izvor vjere koji su proglasili patvorenim, neoriginalnim i neautentičnim. I kada su se javili istaknuti intelektualci IZ-a u BiH da

na kulturan, civiliziran način objasne pogubnost takvih nebuloza u našem muslimanskom ehli-sunnetskom miljeu, koji ima svoju ulemu i svoje znanstvenike, gdje laži i objede o Kur'anu ne mogu proći, domaće šiije, koje smo gajili, godinama, kao zmiju u njedrima, preko iranskih institucija u našoj zemlji, jasno stavljaju do znanja preko medija da se ne boje reakcija Islamske zajednice i izrekli su teške, nesuvisle uvrede našim vjerskim autoritetima, što je dokaz njihove očite tekfirske ideologije u kojoj nikoga od ehli-sunneta ne štede, pa makar bio najumjereniji, naravno ako se ne slaže sa njihovim pogrešnim stavovima. Ovim je pala i posljednja krinka koju su nosile šiije i njihove pristalice u BiH.

Od vremena rata i agresije njihova doktrina i njihovi planovi u BiH počinju od sijanja fitne i sumnji u muslimanske mase ehli-sunnetske provenijencije koji su većinski pripadnici hanefijskog mezheba na način da im se spočitava kako u njihovom korpusu postoje nekakve vehabije, po čijem diktatu igra i Islamska zajednica, odnosno reis IZ u BiH.

A termin vehabizma nije ništa drugo nego samo još jedan od "izuma" koje neprijatelji islama podmeću muslimanima nakon što su iskušali mnoge druge prije toga kao što su fundamentalizam, ekstremizam, panislamizam i sl., da bi u konačnici muslimane proglasili teroristima protiv kojih se, danas, bori čitav savremeni svijet.

Ako hoćemo da razumijemo ovaj izvikani termin kao i sadašnje konotacije njegove upotrebe, vratimo se knjizi iranskog, šiiskog, vjerskog vođe Homeinija, koja je izdana 1941. godine, a nosi naziv *Otkrivanje tajni*¹, u kojoj se navodi šiijski "hadis", apokrifan, izmišljen i slagan na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na kojem grade svoj odnos prema vjeri i muslimanima ehli-sunnetske provenijencije.

Iz tog lažnog hadisa razumije se *da su kaburi Alijinih potomaka vredniji od poslanika i njihovih kabura. To su "džennetska" mjesta. Ko ih posjeti, biva nagrađen kao i onaj ko ode sedamdeset puta na dobrovoljni hadž (osim obaveznog hadža) i postaje "čist" od grijeha kao da ga je majka tek rodila. Ko*

¹ Ovo je prijevod knjige sa perzijskog koja je izdana u Teheranu 1941. godine. Originalni prijevod naslova na arapskom je:

نامه عزیمت و رشنلہ رابعہ راد، م 1988، قتلتللا تعبطلا، یرالنبللا اسمعہ روتکلا: تجمرت، خیر خدمہ اللہ حر: فیلتا، رارسلا افشک

bude gradio mauzoleje, turbeta, na njihovim kaburima, kao mjesta ibadeta, imat će nagradu kao da je pomagao Sulejmanu Davudovu u izgradnji Kuds-a... Nasuprot toga, ko to ne bude vjerovao i bude to osuđivao, kao što osuđuje zinaluk (i druge grijeh), bit će “najgori” u Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, ummetu, i neće biti obuhvaćen njegovim šefatom – zagovorništvom.

Odnosno, takvi postaju “vehabije” po imenu Ibn Abdulvehhaba koji je sa svojim pristalicama očistio Arabijski poluotok od turbeta, mauzoleja, svetišta i dovišta na kaburima, promovirajući čisti monoteizam, bez zabranjenog kaburskog ili drugog posredništva, a koje, opet, igra krucijalnu ulogu u šijskoj doktrini i “ibadetskoj” praksi.

Zbog toga Homeini traži *“od države Irana i iranskog naroda da kazni”* te *“divljake i pustinjake iz Nedžda”*, koji su *“bez ikakvog znanja, iskustva i bogobožnosti izašli iz okvira nauke, spoznaje i vjere”*, pa im *“treba uskratiti vjerska i dunjalučka prava”*².

Ratnom inercijom i dolaskom muslimana iz islamskog svijeta kod nas, u Bosni je proturena ova borbena šijska opcija iznutra, iz bošnjačkog korpusa, protiv tzv. vehabija, ustvari opcija koju su šiije lansirali protiv muslimana autentične ehli-sunnetske provenijencije i koja se praktično fokusira na one koji se najviše i najtvrdje drže vjerske prakse, transparentno je pokazujući čak i izgledom, bradom, nošnjom, dolaskom u džamiju, prihvatanjem raznih sunneta, adaba i manje značajnih propisa (sunnetuz-zevaid). Svi oni se etiketiraju kao “vehabije” i, shodno tome, prema pokliču iz Homeinijeve knjige, treba im, *“uskratiti vjerska i dunjalučka prava”*. Jasno je šta se pod tim misli.

Njihovo djelovanje posebno ide i u pravcu stalnog podriivanja ugleda zemalja Golfa jer pretendiraju na njihovo bogatstvo i šijsku okupaciju, a posebno Saudijsku Arabiju, njene vlasti i to čine gdje god mogu i gdje god im se pruži prilika.

Oni i drugi neprijatelji BiH doveli su do toga da se iz BiH povuče Visoki saudijski komitet za pomoć BiH. Statistika i materijalni dokazi, a ne slatkorječive floskule, nedvojbeno pokazuju da se zatvorio i iz BiH po-

² Sve ovo navedeno vidjeti u Homeinijevoj knjizi *Otkrivanje tajni*, str. 20., 22., 45., 49., 58., 81.

vukao sigurno njen najveći i najiskreniji pomagač koji je u BiH donio 560 miliona dolara, stotine hiljada bosanskih porodica primile su njegovu direktnu pomoć, poslije rata su iz temelja izgradili 20 i obnovili 165 džamija i islamskih centara (Sarajevo, Zenica, Bugojno, Ključ, Sanski Most, Bosanski Petrovac), blizu 80 miliona KM uloženo je u obnovu infrastrukture, štampan je besplatno i podijeljen i prvi cjeloviti prijevod Buharijevog *Sahih*a, a veliki broj hadžija besplatno je obavio hadž. Ipak, samo mali procenat ukupne saudijske pomoći utrošen je na vjerske objekte i literaturu. Štampan je Kur'an sa prijevodom i hiljade primjeraka besplatno podijeljeno u džematima širom BiH i dijaspore. U Bihaću je izgrađena velebna zgrada Islamskog pedagoškog fakulteta kao poklon bez ikakvih uvjeta i dokaz njihove vizije koja treba da se ostvari poslije rata u razvoju BiH, koja ne može bez obrazovanja, nauke i znanosti, tako da je i Univerzitet u Bihaću, čija je članica institucija IPF-a, dužnik Visokom saudijskom komitetu...

Upravo je bila nevjerojatna naivnost i blagonaklonost IZ-a sa kojom se gledalo spram šijskog učenja, nepriznatog od autentičnog islama, dugi niz godina i na aktivnosti njihovih zvaničnih centara i instituta, uz osvjeđenu činjenicu da se kod nas, odmah poslije rata, bila pojavila i pokušala distribuirati knjiga *Svjetlo istine*, izdana od Kulturnog centra pri Ambasadi Islamske Republike Iran u BiH, u kojoj se dva najautentičnija hadiska izvora, *Sahih*i Buharija i Muslima, eksplicite kvalificiraju kao "*legende i bajke koje su ispričali primitivni laički umovi*", odnosno to su "*krivotvoreni i izmišljeni hadisi*"³, iako su to kod nas, muslimana ehli-sunnetske provenijencije, prema konsezusu svih učenjaka, svih mezheba i svih muslimana – najvjerodostojnije zbirke i drugi izvor šerijata po pravnoj snazi.

To je bila uvertira u daljnje napade i destruktivno djelovanje na islam i muslimane u BiH koje je rezultiralo napadom i na prvi temelj islama, autentični Kur'an, poslije čega više nema ništa sveto što se još može napasti kod ehli-sunnetskog učenja, odnosno pokušala se osporiti autentičnost islama i reći kako slijedimo neispravnu, neautentičnu knjigu, pa se trebamo priključiti šiijama koje negdje u zapečku imaju "ispravni nepatvoreni Kur'an" i u pećini "bezgrješnog imama" kojeg moramo slijediti, a on se,

³ Muhammed Džafer Zarean, Mustafa Rezvani, *Svjetlo istine*, prevodioci: Nasiha Pašić, Husnija Neslanović.

eto, stoljećima ne pojavljuje. I kada su na ove nebuloze odgovorili autoriteti IZ-a u BiH, vidjeli smo reakciju i salve mržnje i uvreda.

Ovdje su stvari jasne na prvi pogled. IZ i njeni djelatnici, njeni intelektualci, njene vođe i imami imaju pred sobom jasnu situaciju u pogledu neprijateljskog, destruktivnog, protuvjerskog djelovanja iranskih, šijskih institucija i organizacija i njihovih konvertita u BiH.

IZ u BiH, sa svim svojim kapacitetima, treba, zbog svojih vjernika, da stane na put agresivnom prozelitizmu šiija i odlučno im se suprotstavi! Mi imamo svoju vjeru, svoju tradiciju i običaje, svoj mezheb, svoje autentične vjerske izvore i sve to se razlikuje od šiizma. To treba stalno naglašavati.

Oni koji zablude u šiizam, i pored razuma koji im je dao Uzvišeni, pa počnu vjerovati u nekakve nebuloze i skrivene, bezgrješne imame, u to da je vrednije otići na kabur i mauzolej nego obaviti osamdeset puta hadž, samopovređujući sebe do krvi, smatrajući da postojeći Kur'an nije autentičan, da su Buhari i Muslim sakupljali lažne hadise i sl., takvi "vjernici" moraju znati da nisu niti mogu biti kao mi, niti su iste ideologije i uvjerenja kojeg smo mi. Nismo isti i nismo pripadnici iste ideologije. I na tome trebamo temeljiti naš odnos prema njima.

Zbog svega ovoga knjigu Alije Muhammeda es-Sallabija, *Šiije i harid-žije na vagi ehli-sunneta vel-džemata*, toplo preporučujemo široj bosanskoj javnosti, a intelektualnim krugovima i islamskim obrazovnim institucijama i fakultetima savjetujemo da je uzmu kao referentnu, naučnu, stručnu literaturu u izučavanju predmeta savremenih ideologija i zabludjelih sekti.

Dr. Muharem Štulanović

Bihać, 17. ramazan 1436. h. g. / 4. juli 2015.



PREDGOVOR DR. HAKIJE KANURIĆA

U ranoj historiji islama, još u vremenu pravednih halifa, pojavljuju se dvije velike smutnje i fitne: haridžije i šiije, skupine koje su ummetu nanijele dosta zla, izazvale brojne neredе i smutnje i izazvale prolijevanje nedužne krvi. Najteži udarac i najveće zlo zadaju upravo unutrašnji neprijatelji, zbog toga munafike – licemjere i čeka najteža kazna, srazmjerna njihovom zlu:

﴿ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ يَجِدَهُمْ نَصِيرًا ﴾

Licemjери će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći.⁴

Fitna haridžija i šiija plamti još od kada se prvi put zapalila i uvijek ima onih koji je raspiruju. Stoga je dužnost sljedbenika istine – ehli-sunneta vel-džemata da budno prate ovu vatru, suzbijaju je i drže pod kontrolom, a to je moguće samo dobrim poznavanjem njenih uzroka i goriva na kojem opstoji. Svevišnji Allah u Svojoj časnoj Knjizi podstiče na izučavanje prošlosti i događaja koji su se ranije zbili, kako bi se izvukle pouke iz tih događaja i udaljilo od uzroka propasti:

﴿ فَأَقْصُصِ الْقِصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴾

Zato kazuj događaje da bi oni razmislili.⁵

﴿ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَبْصَارِ ﴾

U kazivanju o njima pouka je za one koji su razumom obdareni.⁶

Huzejfa b. Jeman, radijallahu anhu, kaže: “Svijet je pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o dobru, a ja sam ga pitao o zlu, bojeći se da me ne snađe.”⁷

Knjiga koja je pred nama, *Šiije i haridžije na vagi ehli-sunneta vel-džemata*, predstavlja studioznu analizu nastanka ove dvije devijantne skupine, ukazuje na njihova temeljna ubjeđenja i specifičnosti, što sve skupa otkriva čitatelju dubinu zablude i opasnosti koje sa sobom nose. Uz to, autor ove vrijedne studije Alija b. Muhammed es-Sallabi, Allah ga čuvao, povlači

⁴ En-Nisa, 145.

⁵ El-A'raf, 176.

⁶ Jusuf, 111.

⁷ Buhari, *Sahih*, br. 3606, i Muslim, *Sahih*, br. 1847.

paralelu između prvobitnih haridžija i njihovih modernih izdanaka i oblika u kojima se pojavljuju, dajući tako čitatelju mogućnost da ih s lakoćom identificira i prepozna kad god mu se približe i postane u opasnosti da padne pod njihov utjecaj. Tako, naprimjer, govoreći o najznačajnijim simptomima pretjerivanja u vjeri i haridžijskih tendencija u savremenom dobu, kaže: “Okrenuli su leđa učenjacima, čak su neki otišli tako daleko da se rugaju njihovim stavovima, odbacili su metodiku uleme pod izgovorom da je to pokuđeno slijeđenje – taklid. Potom su se okuražili da daju fetve samostalno ekscerpirajući propise iz Kur’ana i sunneta, bez detaljnog poznavanja nužnih šerijatskih nauka.” Nakon toga, autor usmjerava čitatelja i ukazuje na negativne posljedice ovakvih devijacija: “Omalovažavanje uleme bilo je neprijateljska vjera, jer iz toga izrastaju generacije koje ne priznaju ničije vođstvo. A jeste li vidjeli generaciju koja je uspjela bez vođstva?” Isto tako, autor je ukazao na mnoge druge karakteristike haridžija, kao što su: širenje nereda među ljudima, nečišćenje duše, strogoća u vjeri, otežavanje i sebi i drugima, oholost i uobraženost, nametanje svoga stava, a ignoriranje drugih, nasilje prema drugima, tekfiranje muslimana itd.

Nakon govora o haridžijama autor studioznom, znanstvenim i objektivnim pristupom govori o šiijama-rafidijama, ukazujući na same korijene ove opasne sekte, njen razvoj, najvažnija ubjeđenja, stav Alije, radijallahu anhu, i drugih ashaba iz Poslanikove časne porodice o tim ubjeđenjima koja im se lažno pripisuju. Autor, također, iznosi argumente kojima šiije pravdaju svoje stavove, a potom ukazuje na nevalidnost tih dokaza. Posebnu važnost ovoj studiji daje to što se u svemu spomenutom autor poziva na relevantnu šiijisku literaturu, kao što je *Tefsirul-Kummi*, njihov najcjeljeniji tefsir Kur’ana, *El-Kafi fi ilmid-din*, njihova najcjeljenija zbirka hadisa i predaja od ehli-bejta, eminentnog šiijskog autoriteta Muhammeda b. Jakuba el-Kulejnija, te *Ridžalul-Kešši*, koja je njihova najcjeljenija knjiga o prenosiocima, nazvana po svom autoru Muhammedu b. Omeru el-Keššiju, kao i drugim njihovim izvorima.

Vraćanje na ove izvore odbacuje sumnje, koje se mogu pojaviti kod čitatelja, u autentičnost onog što se pripisuje šiijama-rafidijama, jer je teško pojmiti da neko ko se pripisuje islamu može nositi takva ubjeđenja.

Tmine haridžizma i šiizma nisu zaobišle naše podneblje, nego se zloslutno nadvijaju nad našim narodom. Prijevod i publikacija ovog djela na našem jeziku svjetiljka je koja će, Allahovom dozvolom, odagnati te tmine.

Dr. Hakija Kanurić

Bosanska Krupa, 20. zul-ka'de 1436. h. g. / 3. septembar 2015.



PREDGOVOR DR. SAFETA KUDUZOVIĆA

Nakon upute u islam, za čovjeka ne postoji veća blagodat od istrajnosti na putu ehli-sunneta vel-džemata, na stazi kojom su hodile generacije muslimana od vremena Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, do današnjeg dana. Put ehli-sunneta jedini je put koji vodi ka savršenom razumijevanju islama, za razliku od metoda muslimanskih frakcija i njihovih učenja koja mogu biti bliže ili dalje istini, kako u doktrinarnom tako i u praktičnom segmentu islama. Ehli-sunnet je jedina skupina muslimana koja je kroz historiju islama bila meta zlonamjernika, kako iz reda nevjernika, tako i iz zabludjelih sekti iz muslimanskih redova.

Od svitanja zore islama, islamski je ummet doživljavao brojne neprijatnosti od nakaradnih sekti koje su se pripisivale islamu. Stalna nasrtanja na primarne i sekundarne šerijatske izvore, vrijeđanje učenjaka, diskriminacija ehli-sunneta u novotarskim društvima, obespravljivanja, protjerivanja, mučenja i svirepa ubijanja, samo su neki od zločina zabludjelih frakcija nad ehli-sunnetom, što je u krajnjoj koliziji s konvergencijom koju je islam uspostavio među muslimanima. Ovi aksiomi ukazuju na to da pripadnost islamu ne može uroditi plodom osim ako se islam shvati i primijeni shodno ehli-sunnetskom učenju. Stoga su islamski učenjaci kroz stoljeća upozoravali na opasnost stranputice i nakaradnih učenja. U vezi s tim napisana su brojna djela, od sažetih studija do kapitalnih naučnih opusa, tako da obim jednog od tih djela dostiže nekoliko hiljada stranica, kao što je slučaj s knjigom *Minhadžus-sunna*, autora šejhul-islama Ibn Tejmijje. Ko nepristrasno analizira i prostudira historiju islama, neminovno će zaključiti da su novotarske sekte imale značajno mjesto i ulogu u rušenju građevine islama. Stoga su eksperti islamskih nauka iz različitih disciplina više ukazivali na opasnost akaidskih nego na opasnost praktičnih, fikhskih, novotarija.

Djelo *Šiije i haridžije na vagi ehli-sunneta vel-džemata*, uvaženog dr. Alije Muhammeda es-Sallabija, ustvari je nastavak neumornih zalaganja naših velikana na putu širenja ispravnog vjerovanja. Autor je u ovoj studiji tretirao dvije muslimanske sekte koje se smatraju najopasnijim unutrašnjim neprijateljem. Šiije i haridžije imaju mnoge zajedničke osobine, a

osnovno svojstvo koje povezuje ove dvije skupine jeste ispoljavanje mržnje isključivo prema ehli-sunnetu i često proglašavanje sljedbenika ehli-sunnetta nevjernicima, počevši od vremena ashaba do današnjeg dana. Hronološkim i logičnim rasporedom poglavlja, od nastanka ovih sekti, etapa razvoja, pogrdnih osobina, nakaradnih mišljenja i pobijanja istih, te njihovog odnosa prema ehli-sunnetu, autor je zaokružio i naučno analizirao dvije najopasnije islamske sekte. Svi navodi i citati u studiji preuzeti su iz originalnih djela, što ovu knjigu čini izvornijom i autentičnijom. Zbog ovih i brojnih drugih karakteristika, preporučujem ovu unikatnu knjigu svim muslimanima, a naročito onima koji žude za prefinjenim znanjem: akademikima, imamima, mualimima, studentima, ali i široj čitalačkoj publici.

Budući da je prijevod ovog izuzetno vrijednog djela na bosanski jezik neprocjenjiv dar za našu akaidsku biblioteku, molim Svevišnjeg Stvoritelja da najboljom nagradom obaspe autora, prevodioca, recenzente, izdavača i sve one koji su učestvovali u realizaciji ovog izuzetno vrijednog, značajnog i esencijalnog projekta. Amin!

Dr. Safet Kuduzović

Sarajevo, 28. ševval 1436. h. g. / 12. avgust 2015.



UVOD

Sva hvala pripada Allahu, Njemu zahvaljujemo, od Njega pomoć i oprost tražimo. Allahu se utječemo od zla naših duša i od naših loših djela! Koga Allah uputi, niko ga neće u zabludu odvesti, a koga Allah u zabludi ostavi, niko ga na Pravi put neće izvesti. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾﴾

O vi koji vjerujete, bojte se Allaha istinskom bogobojažnošću, i umirite samo kao muslimani.⁸

﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾

O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas je od jednog čovjeka stvorio, od kojega je i njegovu suprugu stvorio, a od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I bojte se Allaha s imenom čijim jedni od drugih tražite i na rodbinske veze pazite. Allah, doista, nad vama bdije.⁹

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾

O vi koji vjerujete, bojte se Allaha i govorite riječi ispravne. On će vaša dobra djela primiti i grijehе vam oprostiti, a ko se bude pokoravao Allahu i Poslaniku Njegovom, veličanstveni će uspjeh postići.¹⁰

⁸ Alu Imran, 102.

⁹ En-Nisa, 1.

¹⁰ El-Ahzab, 70–71.

Gospodaru moj, Tebi zahvaljujem onako kako priliči plemenitosti Tvoga bića i veličini Tvoje moći. Tebi zahvaljujemo dok ne budeš zadovoljan i kada budeš zadovoljan i nakon što budeš zadovoljan.

Ova je knjiga dio iz mog biografskog djela o Aliji b. Ebu Talibu, radijallahu anhu, koju sam, zbog iznimne važnosti teme koju obrađuje, odlučio izdati kao zasebno djelo, kako bi korist bila veća.

U ovoj knjizi, koju sam nazvao *Fikrul-havaridži veš-šiah fi mizan ehlis-sunneti vel-džemaah – Šiije i haridžije na vagi ehli-sunneta vel-džemata*, govorio sam o ideologiji i devijantnim uvjerenjima haridžija i šiija, o njihovom nastanku u doba vladavine halife Alije, radijallahu anhu, osvrnuo sam se na odnos halife Alije prema njima, kao i na savremene oblike u kojima se pojavljuju. Dakle, ovo je objektivna znanstvena studija o haridžijama i šiijama-rafidijama, u kojoj sam definirao haridžije, ukazao na nastanak njihovog pravca, naveo sam Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, hadise u kojima ih je spomenuo u pokuđenom kontekstu, govorio sam o njihovom povlačenju u gradić Harura, o Ibn Abbasovoj, radijallahu anhumu, raspravi s njima, Alijinoj, radijallahu anhu, politici prema njima, o razlozima zbog kojih je ratovao protiv njih, pokretanju sukoba, o haridžiji pod nadimkom Zus-Sudejja ili Zul-Muhdedž, koji je spomenut u hadisu, te o utjecaju njegove pogibije na Alijinu, radijallahu anhu, vojsku, da bih knjigu završio navođenjem Alijinog, radijallahu anhu, idžtihada¹¹ o propisima u pogledu pobunjenika u bitkama El-Džemel, Siffin i u borbi protiv haridžija, i kako je taj idžtihad primljen kod kasnijih islamskih pravnika, koji su njegove stavove prenijeli u poglavlju islamskog prava – fikha pod nazivom “propisi o pobunjenicima”.

Ukazao sam na najbitnije karakteristike haridžija u doba vladara vjernika Alije, radijallahu anhu, poput vjerskog ekstremizma i nepoznavanja vjere, odbacivanja pokornosti vladaru, tekfirenja, odnosno proglašavanja nevjernikom počinitelja velikog grijeha, dozvoljavanja prolijevanja muslimanske krvi i uzimanja njihovog imetka, o optužbama, obmanjivanju,

¹¹ Idžtihad od ar. glagola *džehede – jedžhedu*, što znači *nastojati, truditi se, naprezati se, zalagati se*, a u islamskom pravu idžtihad je ulaganje napora u nastojanju da se spoznaju šerijatskopravne norme koje u Kur'anu i sunnetu nisu precizno definirane. (op. prev.)

podozrenju i grubosti prema muslimanima. Tretirao sam i neka akidetska ubjeđenja haridžija, poput tekfirenja počinitelja velikog grijeha, njihovog stava o vladaru muslimana, o optužbana na račun nekih ashaba, o tekfirenju Osmana i Alije, radijallahu anhuma.

Pozabavio sam se i uzrocima devijacije kod tadašnjih haridžija, kao i o uzrocima prisutnosti haridžijskih tendencija u našem vremenu kod jedne skupine, a neki od tih uzroka jesu sljedeći: nepoznavanje šerijata zbog neučjenja pred učenicima i pokušaji da se stekne znanje čitajući iz knjiga bez učitelja, pretjerano kuđenje taklida – slijedenja, zapostavljanje davetskog djelovanja od mnogih učenjaka, rasprostranjenost nepravde i suđenje po neislamskim zakonima u islamskim zemljama, širenje nereda među ljudima i nečišćenje duše. Ukazao sam na najvažnije karakteristike ove skupine, poput strogoće u vjeri, otežavanja i sebi i drugima, oholosti i uobraženosti, nametanja svoga stava, a ignoriranja drugih, optuživanja učenjaka, nasilje prema drugima, tekfirenje muslimana.

Govorio sam o šiijama-rafidijama, objasnio sam značenje riječi šiija s leksičkog i terminološkog aspekta, kao i terminološko i leksičko značenje riječi rafidija, i zašto su nazvani tim imenom. Govorio sam o nastanku njihovog pravca, skrećući pažnju na ulogu židova u tome, te sam obradio razdoblja kroz koja je prošao šiizam u svom razvoju, ukazao sam na njihova najvažnija ubjeđenja i stav vladara vjernika i učenih članova ehlul-bejta o tim ubjeđenjima koja im se lažno pripisuju, poput dogme o imamet u propisu o onome ko ga poriče, o bezgrješnosti imama. Osvrnuo sam se na njihove dokaze o bezgrješnosti imama te ukazao na nevalidnost tih dokaza, poput kur'anskih ajeta, od kojih su ajeti o čišćenju Vjerovjesnikove porodice (ajetut-tathir), ajetul-mubahela, ajet o vilajetu; i poput hadiskih predaja, od kojih su Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, govor u Gadir Humu, i hadisa: *Ti si u odnosu na mene na stepenu Haruna u odnosu na Musaa*. Također sam ukazao na nevjerodostojne i izmišljene hadise kojima šiije dokazuju svoja ubjeđenja, od kojih su hadis o ptici, hadis o domu, te hadis: "Ja sam grad znanja, a Alija njegova vrata."

Ispravan put ka zbližavanju jeste da učenjaci ehli-sunneta revno šire ispravno vjerovanje koje se temelji na Kur'anu i sunnetu, da ukazuju na karakteristike ispravnog vjerovanja i koliko se razlikuje od onoga što

propagiraju sljedbenici zabluda. To je zato što su pripadnici ehli-sunneta vel-džemata ispravni sljedbenici Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ashaba, stoga se i nazivaju sljedbenicima sunneta, dajući na taj način do znanja da slijede Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: “*Oporučujem vam svoj sunnet i sunnet pravovjernih halifa poslije mene: čvrsto ih se pridržavajte kao da ste ih zagrizli očnjacima!*”¹²

A upozoravajući na opasnost odbacivanja sunneta, Poslanik je rekao: “*Čuvajte se novina u vjeri jer je svaka novina u vjeri novotarija, a svaka je novotarija zabluda!*”¹³; *Ne pripada meni onaj ko napusti moj sunnet!*”¹⁴

Suprotno ehli-sunnetu, sljedbenici sekti povelili su se za strastima i novotarijama umjesto za Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Stoga akida ehli-sunneta datira od vremena poslanstva i Allah, dželle šanuhu, čuva je u Svojoj Knjizi i sunnetu Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok su se vjerovanja pripadnika sekti izrodila mnogo kasnije, neka od njih pojavila su se za života ashaba, a neka još kasnije. Sam Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio je ashabe da će, ako duže požive, svjedočiti razdoru i podjelama. Rekao je: *Ko od vas poživi nakon mene, vidjet će mnogo razilaženja!*¹⁵ Potom je ukazao na važnost slijeđenja Pravog puta koje se ogleda u slijeđenju njegovog sunneta i sunneta pravovjernih halifa, te je upozorio na slijeđenje inovacija u vjeri obavijestivši da su sve te stvari zabluda, jer je nemoguće da je ikakvo dobro bilo skriveno od ashaba, a otkriveno kasnijim generacijama. Prema tome, svaka novotarija u vjerskim stvarima je zlo, a da u njima postoji ikakvo dobro, prvi bi ga prakticirali ashabi, nego je to samo iskušenje na kojem su pali mnogi ljudi koji su skrenuli sa njihove staze. Imam Malik lijepo je kazao: “Kasnije generacije ovog ummeta može popraviti samo ono što je popravilo prvu generaciju.”

Dakle, pripadnici ehli-sunneta vezuju se za slijeđenje sunneta, a pripadnici sekti vezuju se za svoja pokvarena ubjeđenja ili za imena svojih vođa.

Jedini originalan način zbližavanja između sunnija i šiija jeste objašnjavanje istine, ukazivanje na zabludu, šiijsko približavanje Kur'anu i sunnetu,

¹² Muslim, *Sahih*, 2/592.

¹³ Muslim, *Sahih*, 2/592.

¹⁴ Buhari, *Sahih*, broj 5063; Muslim, *Sahih*, broj 1401.

¹⁵ *Silsiletul-ehadisis-sahiha*, 2/647–648.

te razumijevanje islama onako kako ga predstavljaju učenjaci ehli-sunneta, napose učenjaci ehlul-bejta, poput Alije, radijallahu anhu, njegovih sinova i unuka. Treba pohvaliti i ohrabrivati iskrene reformističke glasove među šiijama, treba im iskazati poštovanje i pružiti im podršku na njihovom putu savjetovanja šiijjskih masa. Jedan od takvih je Sejjid Husejn el-Musavi, autor djela *Lillahi summe lit-tarih: Kešful-esrar ve tebrietul-eimmetil-at-har*, kao i Sejjid Ahmed el-Katib, autor vrijedne naučne studije *Tetavvurul-fikris-sijasijjš-šii mineš-šura ila vilajetil-fekih*.

Mi trebamo poduprijeti svakog ko voli ehlul-bejt i slijedi njihovo vjerodostojno naslijeđe u pozivanju ljudi na slijeđenje Kur'ana i sunneta. Takvim osobama treba iskazati dužno poštovanje i podstaći ih na upotrebu razuma i odbacivanje mitova kojima su okovali fitru, da bi prosvijetljenih umova i zdravih ubjeđenja mogli spoznati istinu čija svjetla blješte i razgone oblake zablude.

U raspravi sa sljedbenicima novotarskih ubjeđenja učenjaci ehli-sunneta treba da se pridržavaju principa objektivnog naučnog istraživanja i pri tome trebaju pokazati samilost prema njima, a jedan od načina pokazivanja samilosti jeste da ih posjećuju, pomažu u dobru, pruže im potporu u nedaćama i pokažu saosjećanje s njihovim bolom. Treba ih pomoći protiv nevjernika i svakog ko im čini nasilje, jer sve ovo je u duhu šerijatske politike o priskrblijanju koristi i otklanjanju štete.

Osnova je da se sa šiijama gradi dobar odnos i raspravlja na staložen način, s tim što valja imati na umu da to nije zapreka da se adekvatno odgovori ekstremistima u redovima šiija-rafidija, naročito stoga što prešućivanje na takve ponekad može negativno djelovati na neuke mase. Štaviše, ekstremnim šiijama potrebno je pružiti žestok odgovor i pobijati njihova zabludjela shvatanja. Ove dvije grupe: onu kojoj treba dati odrješite odgovore i onu kojoj se treba obraćati sa simpatijama, prepoznat ćemo tako što ćemo pogledati da li svoje nejasnoće u vjeri zasnivaju na tumačenju šerijatskih tekstova u značenju kakvom mogu biti skloni neki umovi ili se radi o pukom slijeđenju predaja koje prenose nepoznati ljudi, ili njihove vođe iz kasnijih generacija. Ovima potonjima obaveza je pružiti snažan odgovor, ponekad, možda čak treba biti i oštar u obraćanju.

Učenjaci i muslimanski uglednici iz reda ehli-sunneta u multietničkom društvu imaju izuzetno značajnu ulogu u predvođenju muslimana ka

dobru i njihova je obaveza da procjenjuju političke stavove i korisne saveze sa drugim etničkim skupinama, težeći ostvarenju koristi u skladu sa normama šerijatske politike. To, naravno, ne treba sprečavati učenjake i daije da podučavaju, odgajaju i pozivaju ljude u akidu ehli-sunneta, te da upozoravaju na pokvarena ubjeđenja koja su se uvukla u muslimanske redove, i koja pozivači u zabludu neumorno pokušavaju plasirati muslimanima. Učenjacima i muslimanskim uglednicima u tome neka uzor bude Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je, nakon hidžre u Medinu, sklopio sa židovima sporazume u kojima im je garantirao dostojanstven život u islamskoj državi, a u isto vrijeme u Kur'anu su objavljivani ajeti koji ukazuju na iskvarena židovska ubjeđenja, koji govore o njihovoj historiji i moralnim osobinama, kako bi se muslimani upoznali sa karakteristikama židovske ličnosti, da se ne obmanu. Zato je islamski saf, kada se desila židovska izdaja, ostao kompaktan.

Istraživač islamske historije, počevši od krstaških ratova u doba Nu-ruddina Zenkija i Salahuddina el-Ejjubija, preko osmanskih sultana, od kojih se istakao Muhammed (Mehmed) El-Fatih, do murabituna predvođenih Jusufom b. Tašefinom, primijetit će da su faktori uspjeha brojni. U najvažnije svakako, spadaju: čistoća vjerovanja, jasnoća programa, vladavina Allahovog zakona u državi, vođstvo prosvijetljeno Allahovim nurom, sposobnost vođstva da odgaja ummet i da se nosi sa Allahovim zakonitostima u vezi izgradnje i propadanja država, spoznaja društvenih bolesti, razvoja ummeta, historijskih tajni, upućenost u planove koje kuju neprijatelji oličeni u krstašima, židovima, ezoteričkim sektama, novotarima. Svakom faktoru mora se posvetiti onoliko pažnje koliko je realno potrebno.

Ispravno poimanje preporoda i dugoročnih, kompleksnih projekata renesanse može se spoznati samo kroz shvatanje Allahove Knjige i sunneta Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, povezivanje sa islamskim naslijeđem koje su nam ostavili naši dobri preci. Samo na taj način možemo saznati koji su znakovi i karakteristike preporoda, koji su uzroci njegovog nastanka i koji su faktori stagnacije. Uz to, treba učiti iz historije, okoristiti se iskustvima pređašnjih obnoviteljskih pokreta. Onaj ko postupi ovako shvatit će da je islamski ummet, dok je bio odan svome Gospodaru i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek bio predvodnik civilizacije. Shvatit će tada da su vojni porazi samo trenutne pojave koje

će proći, ali kulturni poraz je smrtonosna rana, jer samo ispravna kultura može izgraditi čovjeka muslimana, muslimansku porodicu, muslimansku zajednicu, muslimansku državu, na čvrstim temeljima Kur'ana i sunneta, i upute pravednih vladara i onih koji slijede njihov put. Nakon Allahove podrške i zaštite, genijalnost u izgradnji civilizacije očuvala je islam do danas.

Nadam se da će svaki musliman koji dođe do ove knjige uputiti Allahu dovu da se smiluje ovom Njegovom robu i da mu oprost i podari Svoje zadovoljstvo.

﴿ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴾
 ﴿١٩﴾

Gospodaru moj! Potakni me da zahvaljujem na blagodatima Tvojoj koju si podario meni i roditeljima mojim, i da radim dobro koje će Te zadovoljiti, i daj mi da uđem, milošću Tvojom, među Tvoje dobre robove.¹⁶

﴿ مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكُ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾
 ﴿٢﴾

Milost koju Allah podari ljudima niko ne može uskratiti, a ono što On uskrati niko ne može, poslije Njega, dati; On je silan i mudar.¹⁷

Neka su salavat i selam na Muhammeda, na njegovu porodicu i sve ashabe.

Slava Tebi i hvala, o Allahu! Svjedočim da nema drugog istinskog boga osim Tebe, i Tebi se kajem i od Tebe oprost tražim!

Naša posljednja dova je: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

Alija Muhammed es-Sallabi

¹⁶ En-Neml, 19.

¹⁷ Fatir, 2.

PRVI DIO

HARIDŽIJE – USTANICI, BUNTOVNICI



PRVO POGLAVLJE

Pojava i nastanak haridžija

Islamski učenjaci naveli su različite definicije *haridžija*, a jedna od njih jeste definicija koju navodi Ebu Hasan el-Eš'ari, prema kojoj su haridžije skupina koja je izašla u borbu protiv Alije, radijallahu anhu, četvrtog pravednog halife, i zbog toga su nazvani haridžijama. Ebu Hasan el-Eš'ari kaže: "Nazvani su haridžije zbog toga što su pokrenuli oružani ustanak protiv Alije b. Ebu Taliba kada je on prihvatio arbitražno suđenje"¹⁸ ¹⁹.

Ibn Hazm smatra da je haridžija svako onaj ko nalikuje na skupinu koja je pokrenula oružani ustanak protiv Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu, i ko dijeli njihova ubjeđenja: "Ko se složi sa mišljenjem haridžija u pogledu negiranja ispravnosti tahkima – arbitražnog suda, tekfrenja počinitelja velikih grijeha, dozvoljavanja oružanog ustanka protiv nepravednog muslimanskog vladara, da su veliki grješnici vječno u Vatri, da halifa može biti i onaj ko nije Kurejšija, takav je haridžija, makar se ne slagao s njima u drugim pitanjima u kojima se razilaze muslimani, a ako se ne slaže s njima u ovim pitanjima koja smo spomenuli, tada se i ne smatra haridžijom."²⁰

Šehristani definira haridžije općom definicijom u kojoj u obzir uzima ustanak protiv Alije, radijallahu anhu, općeprihvaćenog i legitimnog muslimanskog vladara, te svakog muslimanskog vladara u bilo kojem vremenu ili mjestu, pa kaže: "Svako ko podigne oružani ustanak protiv legitimnog vladara kojeg je prihvatila zajednica, naziva se haridžijom, svejedno da li taj ustanak bio protiv jednog od pravednih halifa u doba ashaba ili u doba tabiina i vladara u onom ili bilo kojem drugom vremenu."²¹

¹⁸ Arbitražni sud ili tahkim dio je sporazuma između Alije i Muavije kojim je prekinut rat na Siffinu, a trebao je donijeti odluku o slučaju ubica halife Osmana, radijallahu anhum edžmein. Nažalost, suđenje je propalo. (op. prev.)

¹⁹ *Mekalatul-islamijjin*, 1/207.

²⁰ *El-Fasl fil-mileli vel-ehvai ven-nihal*, 2/113.

²¹ *El-Milelu ven-nihal*.

Ibn Hadžer je rekao: “Haridžije su oni koji su se suprotstavili Aliji u pitanju tahkima i odrekli se njega i Osmana i njegove porodice, i koji su se borili protiv njih. A ako su ih još smatrali nevjernicima, tada spadaju u ekstremne haridžije.”²²

U drugoj definiciji Ibn Hadžer je rekao: “Haridžije su grupa ustanika, oni su novotarska sekta, a nazvani su tim imenom jer su ustali protiv vjere i odabrane grupe muslimana.”²³

Ebu Hasan el-Melti smatra da su prve haridžije koje su se pojavile *el-muhakkime*²⁴, i oni su, vođeni parolom da nema suda osim Allahovog, kazali: “Alija je nevjernik jer je pristao na sud Ebu Muaza el-Eš‘arija, a sud pripada samo Allahu.” Melti kaže: “Sekta haridžija nazvana je tako jer su ustali protiv Alije u vrijeme dvojice sudaca. Odbili su tahkim i kazali: ‘Sud pripada samo Allahu.’”²⁵

Dr. Nasir el-Akl rekao je: “To su oni koji zbog velikih grijeha proglašavaju muslimane nevjernicima i koji podižu oružane ustanke protiv nepravednih vladara.”²⁶

Dakle, haridžije su skupina koja je digla pobunu protiv Alije, radijallahu anhu, nakon što je prihvatio tahkim na Siffinu. Pored ovoga, nazvani su i drugim imenima, kao što su: harurije²⁷, šurat²⁸, muhakkime, marika. Haridžije prihvataju sva ova imena, izuzev imena marika, jer smatraju da oni nisu marika – oni koji izlaze iz vjere kao što strijela prolazi kroz ulovljenu životinju.²⁹

Neki smatraju da su se prve haridžije pojavili još u vremenu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer prvim haridžijom smatraju čovjeka zvanog

²² *Hedjus-sari fi mukaddimeti Fethil-Bari*, str. 459.

²³ *Fethul-Bari*, 2/283.

²⁴ Nazvani su ovim imenom jer su odbili tahkim vodeći se parolom: “Sud pripada samo Allahu.” (op. aut.)

²⁵ *Et-Tenbihu ver-redd ala ehlil-ehvai vel-bidei*, str. 47.

²⁶ Nasir el-Akl, *El-Havaridž*, str. 28.

²⁷ Nazvani su ovim imenom jer im je u početku sjedište bilo u mjestu Harura u Iraku. (op. aut.)

²⁸ Zato što su za sebe govorili da su prodali svoje živote Allahu u zamjenu za Džennet koji će im dati. (op. aut.)

²⁹ *Mekalatul-islamijjin*, 1/207.

Zul-Huvejsira koji je prigovorio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zbog načina podjele zlata koje je Alija, radijallahu anhu, bio poslao iz Jemena u koži uštavljenoj mimozom. Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, kazuje: “Alija b. Ebu Talib poslao je iz Jemena Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, zlatno grumenje još pomiješano sa zemljom, u torbi od kože štavljene mimozom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je podijelio četverici ashaba: Ujejni b. Hisnu, Akrei b. Habisu, Zejdul-Hajru, a četvrti je bio ili Alkama b. Ulasa ili Amir b. Tufejl. Jedan od ashaba reče: ‘Preče je bilo da je ovo podijelio nama nego njima.’ Na to Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *Zar nemate povjerenja u mene, a ja sam povjerenik Onoga koji je iznad nebesa? Dolazi mi Objava sa neba i ujutro i navečer.* Tada ustade jedan čovjek udubljenih očiju, izraženih očnih jagodica, visokog čela, guste brade, obrijane glave i zadignutog ogrtača, i reče: ‘Allahov Poslaniče, boj se Allaha!’ *Teško tebi!*, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, *zar ja nisam najpreči od svih ljudi da se Allaha bojim?!* Čovjek se zatim udalji, a Halid b. Velid upita: ‘Allahov Poslaniče, hoću li mu odrubiti glavu?’

‘Nemoj, možda on klanja!’, reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Halid dodade: ‘Koliko li je klanjača koji jezicima izgovaraju ono što im nije u srcima!’

Meni nije naređeno da zavirujem u ljudska srca, niti da otvaram njihove utrobe!, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, gledajući za njim dok je odlazio i dodade: *Među potomcima ovog čovjeka pojavit će se oni koji će tečno učiti Allahovu Knjigu, ali ona neće prelaziti njihova grla. Izlazit će iz vjere kao što strijela prolazi kroz ulovljenu životinju.*

Mislim da je još rekao: ‘Ako ih dočekam, usmrtit ću ih smrću koja je zadesila Semud!’³⁰

Nakon što je naveo ovaj hadis, Ibn Dževzi je kazao: “Prvi haridžija i najgori od njih jeste Zul-Huvejsira, iz plemena Temim. U jednoj predaji navodi se da je on rekao: ‘Budi pravedan!’, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: *Teško tebi! A ko je pravedan, ako ja nisam!*”³¹ To je prvi haridžija koji se pojavio u islamu. Njegova greška ogleda se u tome što

³⁰ Buhari, *Sahih*, 2/232, broj 4351; Muslim, *Sahih*, 2/742.

³¹ Muslim, *Sahih*, 2/740.

se pouzdao u svoje mišljenje, a da je pravilno razmišljao, shvatio bi da nema boljeg mišljenja od mišljenja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Sljedbenici ovog čovjeka ratovali su protiv Alije b. Ebu Taliba, radijallahu anhu.”³²

Ebu Muhammed Ibn Hazm³³ i Šehristani u djelu *El-Milelu ven-nihal*³⁴ također smatraju da je prvi haridžija bio Zul-Huvejsira.

Neki učenjaci pojavu haridžija vežu za ustanak protiv Osmana, radijallahu anhu, i stvaranje smutnje u kojoj je nepravedno ubijen. Ta smutnja nazvana je prvom smutnjom.³⁵

Ibn Ebu Izz el-Hanefi rekao je: “Haridžije i šiije nastali su u prvoj smutnji.”³⁶

Ibn Kesir je rulju koja se digla protiv Osmana, radijallahu anhu, nazvao haridžijama, pa, govoreći o njihovim postupcima nakon što su ubili Osmana, radijallahu anhu, kaže: “Potom su haridžije otišli u bejtul-mal i opljačkali ga, a u njemu je bilo veoma mnogo imetka.”³⁷

Najpouzdanije mišljenje o vremenu pojave haridžija

Unatoč postojanju tijesne povezanosti između slučaja Zul-Huvejsire, rulje koja se pobunila protiv Osmana, radijallahu anhu, i haridžija koji su se zbog tahkima pobunili protiv Alije, radijallahu anhu, terminološki se imenica *havaridž*, svojim preciznim značenjem, odnosi samo na one koji su ustali protiv tahkima, jer su oni, za razliku od spomenutih slučaja, bili organizirana skupina izgrađenih stavova i političkih usmjerenja, te su jedino oni ostavili jasan ideološki i akidetski trag u historiji.³⁸

³² *Telbisu Iblis*, str. 90.

³³ *El-Fasl fil-mileli vel-ehvai ven-nihal*, 4/157.

³⁴ *El-Milelu ven-nihal*, 1/116.

³⁵ *Akidetu ehli-sunneti fis-sahaba*, 3/1141.

³⁶ *Šerhul-Akidetit-Tahavijja*, str. 563.

³⁷ *El-Bidaja ven-nihaja*, 7/202.

³⁸ *Avadži, Firek Muasira*, 1/67; Abdulhamid, *Ali b. Ebi Talib*, str. 297.



DRUGO POGLAVLJE

Hadisi u kojima su haridžije spomenuti u negativnom kontekstu

U brojnim hadisima haridžije su pokuđeni, opisani su ružnim i odbojnim svojstvima, što ih je učinilo jednom od najgorih skupina ljudi. Primjeri hadisa u kojima su pokuđene haridžije:

Buhari i Muslim u svojim *Sabihima* bilježe da je Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, rekao:

“Jednom prilikom bili smo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je dijelio plijen. Došao mu je Zul-Huvejsira, čovjek iz plemena Temim, i rekao:

‘Allahov Poslaniče, budi pravedan!’

‘Teško tebi!’, rekao je on, *‘pa ko je pravedan ako ja nisam pravedan! Izgubio si i propao ako ja nisam bio pravedan!’*

‘Allahov Poslaniče’, reče Omer, ‘dozvoli mi da ga ubijem!’

‘Pusti ga’, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, *‘jer on ima istomišljenike. Svako od vas će omalovažavati svoj namaz u poređenju s njihovim, i svoj post u poređenju s njihovim postom. Oni će čitati Kur’an, ali on neće prelaziti njihove ključne kosti. Prolazit će kroz vjeru kao što strijela prolazi kroz ulovljenu životinju: pogleda li se šiljak strijele, ništa se na njemu neće naći; pogleda li se tetiva strijele, ništa se na njoj neće naći; pogleda li se na dio strijele između šiljka i perja, a to je tijelo strijele, ni na njemu se ništa neće naći. Na strijeli se neće naći tragovi probavljane hrane niti krvi (zbog brzine kojom je strijela prošla). Njihov je znak crn čovjek, čija je jedna mišica poput ženske dojke, ili poput komada mesa koji se jako tresе. Oni će se pojaviti kad dođe do podjela među ljudima.’*”

Rekao je Ebu Seid el-Hudri: “Ja svjedočim da sam ovaj hadis čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i svjedočim da je Alija b. Ebu Talib ratovao protiv njih, a ja sam bio s njim. On je naredio da se

potraži taj čovjek i on je pronađen i doveden, pa sam na njemu vidio ona svojstva kojima ga je opisao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.”³⁹

Buhari i Muslim bilježe da su Ebu Selema i Ata b. Jesar rekli:

“Nas dvojica došli smo Ebu Seidu el-Hudriju da ga pitamo je li on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, čuo šta o harurijama.

‘Ne znam ko su harurije’, reče nam on, ‘ali sam čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kad je rekao: *Pojavit će se u ovom ummetu – a nije rekao: iz ovog ummeta – ljudi čiji će namaz biti takav da ćete vi svoj namaz omalovažavati u poređenju s njihovim! Oni će učiti Kur’an, ali on neće prelaziti dalje od njihovih grla (ili je rekao: njihovih dušnika). Iz vjere će izlaziti poput strijele kada prođe kroz pogođenu lovinu: strijelac pogleda u svoju strijelu, u njen šiljak, pa u tetivu kojom je učvršćen šiljak, pa pomisli da li bi možda moglo biti malo krvi na donjem dijelu strijele (gdje je urez za tetivu)”.⁴⁰*

Bilježi Buhari da je Usejd b. Amr rekao: “Upitao sam Sehla b. Hunejfa, radijallahu anhu: ‘Jesi li čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao nešto o haridžijama?’ Odgovorio je: ‘Čuo sam ga da, pokazujući rukom ka Iraku, kaže: *Otuda će se pojaviti skupina ljudi koji će učiti Kur’an, ali on neće prelaziti dalje od njihovih grla, izlaziti će iz islama tako brzo kao što strijela izlazi iz ulovljene životinje.*”⁴¹

U ova tri hadisa jasno se uočava da su haridžije spomenuti u negativnom kontekstu. U ovim hadisima Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, opisao ih je kao grupu koja izlazi iz vjere brzo kao što strijela izlazi iz ulovljene životinje, zatim kao skupinu koja preferira strogoću u vjeri tamo gdje za to nema mjesta, i da lahko izlaze iz vjere, tako da uđu u vjeru, a potom iz nje brzo izađu, a da od vjere ništa nisu zadržali.

Prvi od ova tri hadisa upoznaje nas s time da će se između njih i sljedbenika istine voditi rat i da će ih sljedbenici istine ubijati, da će među haridžijama biti čovjek čija je ruka specifičnog izgleda. Sve to desilo se onako kako je navijestio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “*Oni će čitati Kur’an, ali on*

³⁹ Buhari, *Sahih* broj 3610; Muslim, *Sahih*, 2/743–744.

⁴⁰ Buhari, *Sahih*, broj 6931; Muslim, *Sahih*, 2/743–744.

⁴¹ Buhari, *Sahih*, broj 6934.

neće prelaziti njihove ključne kosti”, mogu značiti sljedeće: da neće razumjeti Kur’an i da će njegove ajete koristiti kao dokaz na krivom mjestu ili da Allah neće primiti njihovo učenje i da neće biti nagrađeni za to.⁴²

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je na to da posjeduju i druga pokuđena svojstva, kao što su: njihov je iman samo deklarativan i slabih su umnih sposobnosti; kada uče Kur’an, zbog pretjerivanja u kojem se nalaze, smatraju da je on dokaz za njih, a nisu svjesni da je on dokaz protiv njih. Bilježi Buhari da je Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, rekao: “Kad vam prenosim od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, draže bi mi bilo da padnem s neba nego da na njega slažem, a kad vam govorim nešto što je između mene i vas, znajte da je rat varka. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: ‘U zadnjem vremenu⁴³ pojavit će se ljudi, mladi i nerazumni, koji će izgovarati najbolji govor (Kur’an), ali će prolaziti kroz islam kao što strijela prolazi kroz ustrijeljenu životinju, a iman neće preći ni njihove grkljane.’”⁴⁴

U navedena dva hadisa haridžije su pokuđeni. U prvom se spominje da im je iman samo na jeziku, ali ne i u srcu⁴⁵, dok je u drugom hadisu, koji od Alije, radijallahu anhu, prenosi Zejd b. Vehb el-Džuheni, iman spomenut u značenju namaza. Ali, oba hadisa ukazuju na to da se iman haridžija manifestira samo riječima i ne prelazi dalje od grla, a to je najružnija i najpokudnija osobina.⁴⁶

U njihova ružna svojstva, na koja je ukazao Vjerovjesnik, sallallahu

⁴² *Fethul-Bari*, 6/618. To je ono što je kazao Kadi Ijad, kako se navodi u djelu *Šerhun-Nevevi*, 7/159.

⁴³ Hafiz Ibn Hadžer rekao je: “Pod zadnjim vremenom – ahiriz-zemanom misli se na vrijeme pred kraj hilafeta utemeljenog na Vjerovjesnikovim osnovama jer autori *Sunena*, Ibn Hibban u svom *Sahihu* i drugi, bilježe da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Hilafet (na vjerovjesničkim osnovama) trajat će trideset godina nakon mene, potom će postati monarhija.” A slučaj haridžija i njihovo ubijanje desilo se u Bitki kod Nehrevana, pred kraj hilafeta Alije b. Ebu Taliba, 38. h. g.” Vidjeti: *Fethul-Bari*, 12/287.

⁴⁴ Buhari, *Sahih*, 2/281, broj 3611.

⁴⁵ *Fethul-Bari*, 2/281.

⁴⁶ *Akidetu ehli-sunneti vel-džemaa fis-sahabetil-kiram*, 3/1183.

alejhi ve sellem, spada i to da izlaze iz vjere i ne vraćaju se na Pravi put, te da su najgora stvorenja. Muslim bilježi od Ebu Zerra, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “U mom ummetu, poslije mene, pojavit će se (ili: bit će) skupina koja će učiti Kur’an, a on neće prelaziti dalje od njihovih grla. Izlazit će iz vjere kao što strijela izlazi iz ulovljene životinje, a u nju se neće vraćati, i oni su najgora stvorenja.”⁴⁷

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, najavio da će se u njegovom ummetu, u vremenu podijeljenosti muslimana, pojaviti grupa ljudi čije će obilježje biti brijanje glava i za njih je rekao: “To su najgora stvorenja (ili: oni su od najgorih stvorenja), a ubijat će ih ona od dvije grupe muslimana koja je bliža istini.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisao ih je kao najmrža stvorenja Allahu, dželle šanuhu.

Muslim u *Sahihu* bilježi od Ubejdullaha, sina Ebu Rafia, Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, štićenika, koji je bio sa Alijom, radijallahu anhu, da su harurije, kada su se pobunili protiv njega, rekli: “Sud pripada samo Allahu”, na što je Alija, radijallahu anhu, odgovorio: “To su riječi Istine kojima se želi (podržati i opravdati) zabluda.”⁴⁸

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ukazao je na njihova svojstva i time nam omogućio da ih prepoznamo: “Ti ljudi svojim jezicima govore istinu, ali ona im ne prelazi dalje od ovoga”, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokazao na svoje grlo. “Od najmržih stvorenja Allahu, među njima je jedan crn čovjek kojem je jedna ruka poput vime-na ovce ili poput dojke.” Nakon što ih je Alija, radijallahu anhu, porazio, rekao je: “Potražite ga!” Tražili su i nisu ništa našli, pa im je dva-tri puta rekao: “Vratite se, jer, tako mi Allaha, niti sam ja slagao vama, niti je meni slagano!” Nastavili su ga tražiti i našli ga u nekoj rupi, pa su ga donijeli pred Aliju, radijallahu anhu. Ubejdullah je rekao: “A ja sam prisustvovao svemu tome što se desilo s njima i što im je Alija rekao.”⁴⁹

⁴⁷ Muslim, *Sahih*, 2/750.

⁴⁸ Njihove su riječi u osnovi tačne jer Allah, dželle šanuhu, rekao je: “Sud pripada samo Allahu...” (Jusuf, 40), međutim, oni su time htjeli dokazati ispravnost suprotstavljanja Aliji u pogledu tahkima. Vidjeti: *Šerhun-Nevevi*, 7/173–174.

⁴⁹ Muslim, *Sahih*, 2/749.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za njih je rekao i da su lišeni spoznaje i slijeđenja Istine, što je, svakako, jedno od negativnih svojstava.⁵⁰

Muslim u *Sahihu* bilježi od Usejda b. Amra, koji prenosi od Sehla b. Hunejfa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Tamo na istoku zalutat će jedna grupa ljudi koji briju glave.”⁵¹ Imam Nevevi je rekao: “Izraz *zalutati* znači da neće biti u pravu i da će skrenuti sa puta Istine, jer se za onoga koji ne ide Pravim putem kaže da je zalutao. A Allah najbolje zna.”⁵²

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestio nas je i o još jednoj njihovoj negativnoj osobini, a to je da ubijanje muslimana smatraju dobrim djelom, a mušrike i kršćane ostavljaju na miru.⁵³

Buhari i Muslim bilježe u svojim *Sahihima* da je Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, rekao: “Alija, radijallahu anhu, iz Jemena je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, poslao grumen zlata koje još nije bilo odvojeno od zemlje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podijelio ga je između četverice..., pa je došao čovjek guste brade, izbočenih očnih jagodica, visokog čela, obrijane glave, i rekao: “Boj se Allaha, Muhammede!” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “*Ako sam ja nepokoran Allahu, ko Mu je onda pokoran!? Zar nemate povjerenja u mene, a ja sam Njegov povjerenik na Zemlji?*” Čovjek se okrenuo i otišao, a jedan ashab – smatralo se da je bio Halid b. Velid, radijallahu anhu – zatražio je dozvolu da ga ubije, ali je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “*Iz loze ovog čovjeka pojavit će se ljudi koji će učiti Kur'an, a on neće prelaziti dalje od njihovih grla; ubijati će pripadnike islama, a ostavljati obožavaoce idola, izlaziti će iz islama kao što strijela prolazi kroz ustrijeljenu životinju. Ako doživim (njihovu pojavu), pobit ću ih kao što je pobijen narod Ad.*”⁵⁴

⁵⁰ Akidetuh ehli-sunneta vel-džemaa fis-sahabetil-kiram, 3/1184.

⁵¹ Muslim, *Sahih*, 2/750.

⁵² Šerhun-Nevevi, 7/175.

⁵³ Akidetuh ehli-sunneta vel-džemaa fis-sahabetil-kiram, 3/1184.

⁵⁴ Buhari, *Sahih*, 2/232; Muslim, *Sahih*, 2/741–742.

U ovom hadisu nalazi se jasna mudžiza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer se desilo baš kako je najavio: pojavila se ova skupina i svojim su sabljama ubijali muslimane, a židovi i kršćani bili su sasvim mirni od njih⁵⁵, o čemu će više riječi biti kasnije.

Na činjenicu da je ova skupina negativna i loša ukazuje se u riječima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u kojima je podstakao na njihovo ubijanje, rekavši da bi ih, kada bi doživio njihovu pojavu, ubijao sve dok ih potpuno ne bi iskorijenio, kao što su potpuno uništeni narodi Ad i Semud. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao je do znanja da će onaj ko ih bude ubijao za to biti nagrađen na ahiretu.

Allah, dželle šanuhu, ukazao je počast četvrtom pravednom halifi Aliji b. Ebu Talibu, radijallahu anhu, da se bori protiv njih i da ih ubija. Naime, oni su se pojavili za vrijeme njegovog hilafeta sa znakovima na koje je upozorio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Alija, radijallahu anhu, protiv njih usmjerio svoju vojsku s kojom je prvobitno htio napasti Šam. Sukobio se s njima kod Nehrevana i porazio ih, tako da se uspjelo spasiti manje od deseterice.

Ali, Alija, radijallahu anhu, nije poveo borbu protiv njih sve dok nisu počeli ubijati muslimane i pljačkati njihovu imovinu. Kada su na vidjelo iznijeli svoja zla ubjeđenja i zlodjela, tek tada je pokrenuo borbu protiv njih, da bi zaštitio muslimane od njihovog zla.

Kada je u pitanju ukazivanje na opasnost i zabludu haridžija, zadovoljit ćemo se hadisima koje smo već naveli, jer su hadisi koji upozoravaju na njihovu pojavu brojni i skoro da ne postoji zbirka časnih hadisa koja ih ne sadrži.⁵⁶

Na stranicama koje slijede govorit ćemo o tome kako su se haridžije povukli u mjesto Harura, o raspravi koju je s njima vodio Ibn Abbas, radijallahu anhumu, upornom nastojanju vladara vjernika Alije, radijallahu anhu, da ih osvijesti i usmjeri na Pravi put, o uzrocima koji su doveli do Bitke Nehrevan i njenim rezultatima, o osnovama haridžijskog vjerovanja, da li haridžijska ideologija i dalje živi, koji su razlozi njenog postojanja i kako liječiti tu bolest.

⁵⁵ *Akidetu ehliš-sunneti vel-džemaa fis-sahabetil-kiram*, 3/1185.

⁵⁶ *Akidetu ehliš-sunneti vel-džemaa fis-sahabetil-kiram*, 3/118.



TREĆE POGLAVLJE

Haridžije napuštaju Alijinu vojsku, izdvajaju se i nastanjuju u mjestu Harura i rasprava haridžija s Abdullahom b. Abbasom, radijallahu anhuma

Velika skupina haridžija izdvojila se iz Alijine, radijallahu anhu, vojske prilikom njegovog povratka iz Siffina u Kufu. Prema nekim predajama, bilo ih je preko deset hiljada, u nekim predajama ta je brojka precizirana na dvanaest hiljada⁵⁷, u jednoj se, pak, kaže da ih je bilo osam hiljada⁵⁸, u drugoj četrnaest hiljada, dok se u jednoj predaji navodi da ih se izdvojilo dvadeset hiljada⁵⁹, ali ta predaja nije zabilježena sa senedom.⁶⁰

Ova se grupa izdvojila kad su već stigli blizu Kufe. Iako je njihovo odvajanje unijelo nemir i brigu u redove Alijinih pristalica, on je zajedno sa onima koji su mu ostali poslušni nastavio put i ušao u Kufu.

Alija, radijallahu anhu, vodio je brigu o djelovanju haridžija, naročito nakon što je dobio informacije da su se organizirali u džemat i izabrali sebi imama za namaz i ratnog vođu, te da propagiraju da se prisega na poslušnost daje Allahu i da je obaveza naređivati dobro i odvracati od lošeg, čime su se faktički odvojili od zajednice muslimana.

Vladar vjernika uporno je nastojao da ih privoli na povratak u muslimansku zajednicu, stoga im je poslao Ibn Abbasa, radijallahu anhuma, da s njima povede raspravu o spornim pitanjima. Ibn Abbas, radijallahu anhuma, govori o tome: “Odjenuo sam najbolji jemenski ogrtač, uredio sam kosu i zaputio se kod njih. U podnevnim satima došao sam u njihovo

⁵⁷ *Tarihu Bagdad*, 1/160.

⁵⁸ *El-Bidaja ven-nihaja*, 7/280–281. Sened je sahih, vidjeti: *Medžemuz-zevaid*, 6/235.

⁵⁹ Abdurrezzak, *Musannef*, 10/157–160. Sened je hasen.

⁶⁰ Halifa b. Hajjat, *Tarih*, str. 192.

mjesto i ušao u jednu od njihovih kuća.” Ibn Abbas, radijallahu anhu-
ma, bio je čovjek lijepog stasa i glasa. Oni mu rekoše: “Dobro došao, Ibn
Abbase! Ali, zašto nosiš takav ogrtač?” Ibn Abbas kazuje: “Na čemu mi
zamjerite? Zaista sam na Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem,
vidio najljepše ogrtače, a Allah je objavio: ‘Reci: Ko je zabranio Allahove
ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?’”⁶¹, rekoh im,
a oni onda upitaše: ‘Zašto si došao?’ ‘Dolazim vam od Vjerovjesnikovih,
sallallahu alejhi ve sellem, ashaba, od njegovog amidžića i zeta, od onih u
čijem je vremenu objavljen Kur’an i koji bolje od vas poznaju njegovo zna-
čenje, a među vama nema nijedan od njih, da vam prenesem ono što govo-
re i da njima prenesem šta vi kažete’, kazao sam, pa je pred mene istupilo
nekoliko njih. Rekao sam im: ‘Recite šta zamjerate ashabima Allahovog
Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom amidžiću.’ ‘Zamjeramo
mu tri stvari’, rekoše. ‘Koje?’, upitah. ‘Prvo, prepustio je da u Allahovoj
vjeri sud donose ljudi, a Allah je rekao: **Sud pripada samo Allahu**, šta
onda ljudi imaju s tim?’, odgovorili su. ‘To je jedna’, kazao sam. ‘Drugo,
ratovao je, a niti je uzimao roblje niti ratni plijen. Pa, ako su oni protiv
kojih se borio nevjernici, dozvoljeno je porobljavanje i ratni plijen, a ako
su muslimani, nije dozvoljeno porobljavati ih, ali ni ratovati protiv njih’,
rekoše. ‘Koja je treća stvar?’, upitao sam, pa su odgovorili: ‘Izbrisao je svoju
titulu *vladar vjernika* – ako nije *vladar vjernika*, onda je vladar nevjernika.’
Upitao sam ih: ‘Imate li još kakav prigovor?’ ‘Ovo je dovoljno’, odgovorili
su. ‘Šta mislite’, upitao sam, ‘ako vam navedem dokaze iz Allahove Knjige
i sunneta Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji pobijaju
vaše stavove – hoćete li se vratiti?’ ‘Hoćemo’, rekoše oni. Rekao sam: ‘Što se
tiče vašeg prigovora da je ljudima dao da sude u Allahovoj vjeri, ja ću vam
iz Allahove Knjige proučiti ajete u kojima je Allah prepustio ljudima da
sude o nečemu što vrijedi četvrt dirhema i naredio im da presude o tome.
Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا فِي

الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصَّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْمُونَ ﴿٣٣﴾

⁶¹ El-A'raf, 32.

O vjernici, ne ubijate divljač dok ste u ihramima! Onome od vas ko je hotimično ubije kazna je da jednu domaću životinju, o čijoj vrijednosti neka presude dvojica vaših pravednih ljudi, kao kurban zakolje kod Kabe, ili da se iskupe time što će, ravno tome, nahraniti siromahe ili postiti, da bi osjetio pogubnost postupka svoga...⁶²

I On je sud prepustio ljudima. Zaklinjem vas Allahom, je li vrednije da ljudi sude o izmirenju i sprečavanju prolijevanja ljudske krvi ili o ubijenom zecu? ‘O izmirenju i sprečavanju krvoprolića’, kazali su. Rekao sam: ‘O nesporazumu između žene i muža Uzvišeni je Allah rekao:

﴿ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنْ اللَّهُ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴾

A ako se bojite razdora između njih dvoje, onda pošaljite jednog suca iz njegove, a jednog iz njene porodice...⁶³

Zaklinjem vas Allahom, je li vrednije da ljudi sude o pitanju pomirenja i sprečavanja krvoprolića ili o odnosu između supružnika? Jesam li ovo riješio?’ ‘Da’, odgovorili su. Kazao sam: ‘A što se tiče vašeg prigovora da nije uzimao roblje i ratni plijen, zar biste vi svoju majku Aišu učinili robljem i tretirali je kao robinju, a ona je vaša majka? Ako biste rekli da biste radili sa njom sve što je dozvoljeno s robinjom, time biste postali nevjernici, a i ako biste rekli da vam nije majka, postali biste nevjernici, jer Allah, dželle šanuhu, rekao je:

﴿ النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ ﴾

Vjerovjesnik je preči vjernicima nego oni sami sebi, a žene njegove su kao majke njihove...⁶⁴

Vi ste u ovom pitanju između dvije zablude, stoga sebi nađite izlaz. Jesam li ovo riješio?’ ‘Da’, odgovorili su oni. Rekao sam: ‘A što se tiče toga da je pored svoga imena izbrisao *vladar vjernika*, zaista je Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Hudejbiji pregovarao o

⁶² El-Maida, 95.

⁶³ En-Nisa, 35.

⁶⁴ El-Ahzab, 6.

primirju sa mušricima, pa je kazao: – *Alija, zapiši: Ovo je sporazum između Muhammeda, Allahovog poslanika...*, pa su mušrici rekli: ‘Da znamo da si Allahov poslanik, ne bismo se borili protiv tebe!’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *Alija, izbriši to! Allahu moj, Ti znaš da sam Tvoj poslanik! Izbriši to, Alija, i napiši: Ovo je sporazum između Muhammeda, sina Abdullahovog...* Tako mi Allaha, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vredniji je od Alije, pa je izbrisao *Allahov poslanik* pored svoga imena, ali time nije prestao biti Njegov poslanik. Jesam li ovo riješio?’ Rekoše: ‘Da’, i dvije hiljade njih vratilo se u okrilje Pravog puta. Drugi su ostali pri svojim stavovima i nastavili ratovati na krivom putu, te su ih muhadžiri i ensarije pobili.”⁶⁵

Pouke iz Ibn Abbasovog, radijallahu anhuma, dijaloga sa haridžijama

1. Pravilan odabir čovjeka koji će raspravljati

Vladar vjernika, radijallahu anhu, odabrao je svoga amidžića Abdulla-ha b. Abbasa, radijallahu anhuma, velikog učenjaka ummeta i poznavaoća Kur’ana, jer su oponenti bili poznati kao karije – učaci Kur’ana, i koristili su Kur’an da bi dokazivali svoja uvjerenja. Zato je bilo najpreče da s njima raspravlja čovjek koji je najbolji poznavalac Kur’ana i njegovog značenja. Ibn Abbas, radijallahu anhuma, bio je stručnjak za temu ove rasprave, jer se odlikovao iskrenim njetom, nije se povodio za strastima, bio je strpljiv, trpeljiv, obziran i blag prema oponentima, spreman da sasluša njihove argumente, da im na lijep i jasan način izloži dokaze, kloneći se neplodne rasprave.

2. Počinjanje od tačaka oko kojih postoji saglasnost sa oponentom

Vladar vjernika, radijallahu anhu, i haridžije slagali su se u tome da su Kur’an i sunnet dokaz koji moraju slijediti. Ipak, Ibn Abbas, radijallahu

⁶⁵ Nesai, *Hasaisu emiril-mu’minin Ali b. Ebi Talib*, str. 200. Sened hadisa je hasen. Valorizacija: Ahmed el-Beluš.

anhuma, tražio je od njih da to potvrde prije početka rasprave, pa ih je upitao: “Ako vam iznesem dokaz iz Allahove Knjige ili sunneta Njegovog Poslanika, hoćete li se vratiti?”

3. Poznavanje oponentovih dokaza i pripremljenost za odgovor na njih

Vjerujemo da je vladar vjernika dobro poznao dokaze kojima se služe njegovi oponenti i da je svojim pristalicama ukazao na njih prije rasprave.

4. Sistematično i postepeno pobijanje oponentovih argumenata

Dakle, sudionik rasprave poslije svakog pitanja zaključit će raspravu o svakom pitanju pojedinačno, tj. prvo će završiti sa prvim pitanjem, pa tek onda preći na drugo. Ovaj pristup jasno je vidljiv u Ibn Abbasovom, radijallahu anhuma, postupku, koji je, svaki put kada bi završio sa pobijanjem jednog njihovog prigovora, upitao: “Jesam li ovo riješio?”

5. Uvodne riječi koje mogu pomoći da se dođe do istine

Abdullah b. Abbas, radijallahu anhuma, prije početka rasprave kazao je: “Dolazim vam od Vjerovjesnikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i njegovog zeta, koji su živjeli u vrijeme objavljivanja Kur’ana i bolje od vas poznaju njegovo značenje, a među vama nema nijednog od njih.”⁶⁶

6. Respektiranje oponentovog mišljenja za vrijeme rasprave

Primjenjujući ovo pravilo, sudionik rasprave može očekivati od oponenta da u cijelosti iznese svoje mišljenje, te da i on poštuje mišljenje sagovornika i sasluša njegovu argumentaciju. Ovo je do izražaja došlo u Ibn Abbasovoj raspravi sa haridžijama.⁶⁷

⁶⁶ *Hasaisu emiril-mu’minin Ali b. Ebi Talib*, str. 197. Sened je hasen.

⁶⁷ *Menhedžu Ali b. Ebi Talib fid-da’veti ilallah*, str. 339.

7. Ova je rasprava bila uzrok da se hiljade haridžija pokaje i vrati na Pravi put

Dokaz za to jeste da ih je u Bitki kod Nehrevana bilo manje od četiri hiljade, kako ćemo vidjeti u narednim redovima. Allah je dao da jedan dio haridžija uvidi istinu i tako je od njih otklonjena nedoumica, a potom im je Ibn Abbas – kojeg je Allah, dželle šanuhu, nadahnuo znanjem, snagom dokaza i jasnoćom izlaganja – kroz ispravno tumačenje ajeta i sunneta, koji pojašnjava Kur'an, dokazao da su pogrešno razumjeli sporna pitanja.⁶⁸

8. Niko od ashaba nije bio na strani haridžija

Riječi Ibn Abbasa, radijallahu anhuma: “među vama nema nijednog od njih”⁶⁹, i činjenica da mu tu tvrdnju haridžije nisu osporili, jasan su dokaz da niko od ashaba nije bio u redovima haridžija. Predaja je vjerodostojna i nema sumnje u nju i, koliko mi je poznato, nijedan učenjak ehli-sunneta nije rekao da je među haridžijama bio neko od ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nego to govore sljedbenici haridžijske ideologije iako za tu tvrdnju nemaju validnog dokaza.

9. Preciziranje izvora dokaza

Ibn Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: “Šta mislite, ako vam navedem dokaze iz Allahove Knjige i sunneta Njegovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji pobijaju vaše stavove – hoćete li se vratiti?” Haridžije su kazali: “Hoćemo.”

Ibn Abbasove, radijallahu anhuma, riječi iznimno su važna lekcija: rasprava će uroditi plodom samo ako smo se složili oko autoriteta i izvora dokaza.

⁶⁸ Abdulhamid, *Hilafetu Ali b. Ebi Talib*, str. 307.

⁶⁹ Nesai, *Hasaisu Ali b. Ebi Talib*, str. 200. Beluši smatra da je sened predaje hasen.



ČETVRTO POGLAVLJE

O raspravi koju je Alija, radijallahu anhu, vodio sa haridžijama, njegovom odnosu prema njima nakon što su se vratili u Kufu, pa ponovo izašli iz nje

Nakon što se dvije hiljade haridžija pokajalo i vratilo zbog Ibn Abbasove, radijallahu anhuma, rasprave, onima koji su ostali otišao je lično vladar vjernika, radijallahu anhu. Nakon razgovora s njim, činilo se da su odustali od svojih stavova jer su se vratili s Alijom, radijallahu anhu, u Kufu, ali to nije potrajalo dugo, jer su haridžije iz razgovora sa Alijom, radijallahu anhu, razumjeli da se on pokajao od “grijeha” za prihvatanje tahkima, pa su među ljudima širili vijest o tome. Vladaru vjernika, radijallahu anhu, došao je Eš’as b. Kajs el-Kindi i rekao: “Ljudi pričaju da si se pokajao za učinjeni ‘kufr’.” Zbog toga je Alija, radijallahu anhu, u džumanskoj hutbi, nakon što se zahvalio Allahu, podsjetio prisutne na njihovu proturječnost zajednici i pitanje u pogledu kojeg su se s njim razišli.⁷⁰ U drugoj verziji navodi se dodatak: “Došao je neki čovjek i rekao: ‘Samo Allahu pripada sud.’ Poslije njega je ustao drugi i rekao: ‘Samo Allahu pripada sud’, a zatim su se izdvojili na jednu stranu mesdžida, ponavljajući da sud pripada samo Allahu. Alija, radijallahu anhu, rukom im je davao znak da sjednu, pa je kazao: ‘Da, samo Allahu pripada sud. Ali, ovim se riječima želi poduprijeti zabluda, a ja očekujem da vam Allah presudi’⁷¹, i nastavio im je s minbera davati znak da ušute. Jedan od njih ustao je, stavio prste u uši i proučio ajet:

﴿لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾

...ako budeš druge Allahu ravnim smatrao, tvoja će djela sigurno

⁷⁰ Ibn Ebu Šejba, *Musannef*, 15/312–313. Albani je hadis ocijenio sahihom u djelu *Irvaul-galil*, 8/118–119.

⁷¹ *Mervijat Ebi Mihnef fi Tarihit-Taberi*, str. 452.

propasti, a ti ćeš izgubljen biti.⁷² Alija, radijallahu anhu, na to je odgovorio citiranjem ajeta:

﴿ فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفُّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ﴾

A ti budi strpljiv! Allahovo je obećanje, zaista, istina! I neka te nikako ne obmanu oni koji nisu čvrsto uvjereni.⁷³

Prema ovoj skupini ekstremista Alija, radijallahu anhu, ophodio se sljedeći politiku pravde i razuma, pa im je kazao: “Vi od nas možete očekivati tri stvari:

1. da vam ne zabranjujemo klanjanje namaza u ovom mesdžidu,
2. da vam izdvajamo dio feja dokle god ste s nama,
3. da vas ne napadamo dok vi ne napadnete nas.”⁷⁴

Alija, radijallahu anhu, potvrdio im je da mogu uživati u ovim pravima sve dok se ne dignu protiv halife i ne napadnu neku skupinu muslimana.

Iako su se razišli sa njim u pogledu akidetskih pitanja, nije ih odmah proglasio nevjernicima, nego im je dao pravo da imaju stavove oprečne njegovim, sve dok ih to ne navodi na razdor i oružani napad na muslimane.⁷⁵ Protiv njih nije vodio kampanju hapšenja, špijuniranja, uskraćivanja slobode, nego je uporno nastojao da njima i onima koji su bili zavarani njihovim izgledom i stavovima, jasno iznese dokaze i ukaže na Istinu. Tako je svome mujezinu kazao da mu pozove karije i da ne dolazi niko ko nije hafiz Kur’ana. Kada su kuću ispunile karije, Alija, radijallahu anhu, pozvao je da mu se donese veliki mushaf, pa je rukom počeo lupkati po njemu govoreći: “Kur’anu, govori ljudima!” Karije rekoše: “Vladaru vjernika, to je samo tinta na papiru i ne može govoriti! Mi citiramo ono što smo naučili iz njega. Šta želiš?!” “Između mene i vaših prijatelja koji su se odvojili nalazi se Allahova Knjiga, u kojoj On, govoreći o pomirenju između muža i žene kaže:

⁷² Ez-Zumer, 65.

⁷³ Er-Rum, 60.

⁷⁴ Ibn Ebu Šejba, *Musannef*, 15/327–328; Šafija, *El-Umm*, 4/136; Taberi, *Tarih*, 5/688. Šejh Albani je kazao: “Sened je daif jer je prekinut, ali ga podupiru druge predaje.” Vidjeti: *Irvaul-galil*, 8/117–118.

⁷⁵ Hamid Abdulmadžid, *El-Vezifetul-akadije lid-devletil-islamija*, str. 47.

﴿ وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَأَبْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا ﴾ (30)

A ako se bojite razdora između njih dvoje, onda pošaljite jednog suca iz njegove, a jednog iz njene porodice...⁷⁶ Spriječiti krvoproliće u ummetu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, važnije je od pomirenja muža i žene. Oni mi prigovaraju što sam se u sporazumu sa Muavijom potpisao kao Alija b. Ebu Talib, a zaista je Suhejl b. Amr došao na Hudejbiju kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pravio sporazum o miru sa svojim plemenom Kurejš, pa je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio napisati ‘bismillahir-Rahmanir-Rahim’, ali je Suhejl rekao: ‘Neću napisati *bismillahir-Rahmanir-Rahim*.’ ‘Kako ćeš napisati?’, upitao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Napisat ću *bismike allahumme*’, odgovorio je Suhejl. ‘Napiši tako’, rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ja sam to zapisao. Potom je kazao: ‘Napiši: Ovo je mirovni sporazum između Muhammeda, Allahovog poslanika...’, pa je Suhejl kazao: ‘Ne bih ti se suprotstavljao da znam da si Allahov poslanik’, i napisao je: ‘Ovo je mirovni sporazum između Muhammeda, sina Abdullahovog, i Kurejšija...’ A Uzvišeni Allah rekao je:

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ

اللَّهِ كَثِيرًا ﴾ (11)

Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onome svijetu.⁷⁷⁷⁸

Haridžijama je postalo jasno da je Alija, radijallahu anhu, čvrsto odlučio da Ebu Musa el-Eš‘ari, radijallahu anhu, nastavi svoj zadatak vezano za tahkim – arbitražni sud, te su tražili od njega da odustane od te namjere, međutim, Alija, radijallahu anhu, glatko je odbio, jer je to izdajstvo i kršenje ugovora i datih zakletvi, i rekao im je: “Između nas i njih postoji sporazum, a Allah, dželle šanuhu, rekao je:

⁷⁶ En-Nisa, 35.

⁷⁷ El-Ahzab, 21.

⁷⁸ Ahmed, *Musned*, 2/656. Ahmed Šakir je rekao: “Sened hadisa je sahih.”

﴿ وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴾ ﴿١١﴾

I ispunjavajte obaveze na koje ste se Allahovim imenom obavezali i ne kršite zakletve kad ste ih tvrdo dali.⁷⁹

Nakon toga haridžije su odlučili da se ponovo odvoje od vladara vjernika, radijallahu anhu, i izaberu sebi zapovjednika. Sastali su se u kući Abdullaha b. Vehba el-Rasibija, koji im je održao dojmljiv govor u kojem ih je, između ostalog, podsticao da budu skromni u pogledu dunjalučkih dobara, da žude za Džennetom, da pozivaju na dobro i odvrćaju od zla, a zatim je kazao: “Braćo, izađimo iz ovog grada čiji su stanovnici nasilnici i nastanimo se u planinama ili u nekim od ovih gradova, negirajući ove nepravedne propise.” Hurkus b. Zuhejr kazao je: “Sva hvala i zahvala pripadaju Allahu. Zaista je slast dunjaluka neznatna, a odlazak sa njega je brz! Zato, neka vas ne zavaraju njegovi ukrasi i odvrte od traženja istine i suprotstavljanja nepravdi! ‘Allah je na strani onih koji se Allaha boje i koji dobra djela čine!’⁸⁰” Hamza b. Sinan el-Esedi rekao je: “Ljudi, vaše je mišljenje ispravno, pa izaberite jednog od vas za vođu jer su vam potrebni oslonac i snaga, i bajrak pod koji ćete se okupiti.” Nakon toga poslali su ponudu Zejdu b. Hisnu et-Taiju – jednom od svojih poglavara – da im bude vrhovni zapovjednik, ali on je to odbio. Zatim su ponudili Hurkusu b. Zuhejru, pa Hamzi b. Sinanu, pa Šurejhu b. Ebu Evfau el-Absiju, ali su svi oni odbili. Naposljetku su ponudili Abdullahu b. Vehbu er-Rasibiju, koji je prihvatio, rekavši: “Tako mi Allaha, zaista ovu ponudu ne prihvatam iz žudnje za dunjalukom, niti ću to ostaviti iz straha od smrti!”⁸¹

Također, održali su sastanak u kući Zejda b. Hisna et-Taija es-Sinbisija, koji ih je podsticao da naređuju dobro, a odvrćaju od zla i proučio im je neke kur’anske ajete:

﴿ يٰۤاٰدُوۤدُ اِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيۡفَةً فِى الْاَرْضِ فَاحۡكُمۡ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنۡ سَبِيۡلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذِيۡنَ يَضِلُّوۡنَ عَنۡ سَبِيۡلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيۡدٌۢ بِمَا نَسُوۡا يَوْمَ الْحِسَابِ ﴾ ﴿١٦﴾

⁷⁹ En-Nahl, 91.

⁸⁰ En-Nahl, 128.

⁸¹ *El-Bidaja ven-nihaja*, 7/312; Taberi, *Tarih* 5/689.

O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili, zato sudi ljudima po pravdi i ne povodi se za strašću da te ne odvede s Allahovog puta; one koji skreću s Allahovog puta čeka teška patnja na onom svijetu zato što su zaboravljali na Dan u kojem će račun polagati.⁸²

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّكَاسَ وَأَخْشَوْنَ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنْ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٥﴾ وَفَقِينَا عَلَىٰ آثَارِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَءَاتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾ وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾ ﴾

Mi smo objavili Tevrat, u kojem je uputstvo i svjetlo. Po njemu su jevrejima sudili vjerovjesnici, koji su bili Allahu poslušni i pobožni ljudi, i učeni, od kojih je traženo da čuvaju Allahovu knjigu, i oni su nad njom bdjeli. Zato se, kad budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje! A oni što ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici. Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a da rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, bit će mu od grijeha iskupljenje. Oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio pravi su zulumčari. Poslije njih smo Isaa, sina Merjemina, poslali, koji je priznavao Tevrat prije njega objavljen, a njemu smo dali Indžil, u kojem je bilo uputstvo i svjetlo, i da potvrdi Tevrat, prije njega objavljen, u kojem je, također, bilo uputstvo i pouka onima koji su se Allaha bojali. I sljedbenicima Indžila naredili smo da sude prema onome što je Allah objavio u njemu. Oni koji nisu sudili prema onome

⁸² Sad, 26.

što je Allah objavio – pravi su neposlušnici!⁸³, a zatim im je rekao: “Svjedočim da oni koji pripadaju našoj vjeri i našoj kibli slijede strasti, da su odbacili suđenje po Knjizi, da čine nepravdu riječima i djelom, i da je dužnost vjernika da vode džihad protiv njih.” Tada je jedan čovjek po imenu Abdullah b. Šedžera es-Sulemi zaplakao i pozvao ih da napadnu ljude (koji nisu dijelili njihove stavove). U svom govoru rekao je: “Udrite sabljama po njihovim licima i čelima dok se Svemilosnom i Milostivom ne bude pokoravalo! Ako pobijedite i ljudi se počnu pokoravati Allahu, kao što želite, On će vas nagraditi kao one koji Mu se pokoravaju i izvršavaju Njegove naredbe; a ako izgubite, pa šta je ljepše od puta ka Allahovom zadovoljstvu i Džennetu!”⁸⁴

Nakon što je naveo ove riječi, kojima je sami šejtan nadahnua skupinu haridžija, Ibn Kesir je rekao: “Oni su jedna od najčudnijih vrsta ljudi. Slavljen neka je Allah, koji je stvorio ljude različitim, onako kako je htio i u Svojoj veličanstvenoj odredbi unaprijed odredio! Lijepo su rekli neki dobri prethodnici o haridžijama: ‘Na njih se misli u riječima Uzvišenog:

﴿ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ۝۱۰۳ الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ۝۱۰۴ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِمْ فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا ۝۱۰۵ ﴾

Reci: Hoćete li da vas obavijestimo o najvećim gubitnicima djela, čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade? To su oni koji u dokaze Gospodara svoga ne budu vjerovali i koji budu poricali da će pred Njega izaći; zbog toga će trud njihov uzaludan biti i na Sudnjem danu nikakve im težine nećemo dati.⁸⁵

Ovim se misli na to da su ti ljudi zabludjele neznalice i nesretnici u riječima i djelima. Složili su se da se izdvoje od muslimana i da u nekim muslimanskim gradovima uspostave svoju vlast i pozovu svoje istomišljenike iz Basre i drugih mjesta da im se pridruže u tim mjestima koja su

⁸³ El-Maida, 47–44.

⁸⁴ El-Bidaja ven-nihaja, 7/312.

⁸⁵ El-Kehf, 103–105.

učinili svojim centrima. Zejd b. Hisn et-Tai rekao im je: “Nećete moći osvojiti Medain jer je u njemu jaka vojska koja će ga odbraniti od vas, nego se dogovorite sa vašom braćom da se okupimo kod mosta na Nehr-Džuha⁸⁶ i nemojte izaći iz Kufe u grupi, nego pojedinačno, da ne budete razotkriveni.”

Nakon toga, svojim su pristalicama poslali pisma u kojima su ih obavijestili da će se okupiti na rijeci Džuha gdje će se udružiti protiv ostalih ljudi, te su, jedan po jedan, počeli krišom odlaziti iz Kufe. Napuštali su svoje roditelje i ostalu rodbinu jer su, usljed svog neznanja i nerazumijevanja, bili uvjereni da je Allah zadovoljan time što rade, ne znajući da ustvari čine jedan od najvećih grijeha koji im je ukrasio prokleti šejtan, koji je protjeran sa neba i koji je otvoreni neprijatelj Adema, alejhis-selam, i njegovog potomstva.

Neki su ljudi uspjeli stići svoju djecu i braću i vratiti ih uz ukor i kritiku. Neki od tih koji su vraćeni pokajali su se i ustrajali na Pravom putu, a neki su kasnije pobjegli i ponovo se pridružili haridžijama i tako postali gubitnici sve do Sudnjeg dana. Međutim, većina je došla na dogovoreno mjesto, a počele su stizati i njihove pristalice iz Basre i drugih mjesta s kojima su korespondirali. Okupili su se u Nehrevanu gdje su formirali snažnu zajednicu i jako uporište.⁸⁷

Nakon što se dvojica sudija nisu dogovorili, Alija, radijallahu anhu, poručio je haridžijama, koji su sada živjeli u Nehrevanu: “Dvojica sudaca nisu se dogovorili, pa se vratite da se nastavimo boriti protiv Šamljana.” Međutim, oni su to odbili poručivši mu: “Ne pristajemo sve dok ne priznaš da si počinio kufr i dok ne objaviš da si se pokajao za to.” Alija, radijallahu anhu, odbio je njihov prijedlog.⁸⁸

U jednoj predaji navodi se da su mu napisali:

“Ti se nisi rasrdio radi svoga Gospodara, nego radi sebe, pa ako posvje-

⁸⁶ Nehr Džuha – Džuha je naziv rijeke i područja u Iraku s plodnom zemljom i određenim brojem sela. Vidjeti *Mu’džemul-buldan*. (op. prev.)

⁸⁷ *El-Bidaja ven-nihaja*, 7/312–313.

⁸⁸ *Ensabul-ešraf*, 2/63. Sened je daif, ali ga pojačavaju druge predaje. (op. aut.)

dočiš za sebe da si učinio djelo kufra i objaviš pokajanje, razmislit ćemo o pitanjima koja su između nas, a ako to odbiješ, mi ćemo ti i dalje biti protivnici. Allah ne voli izdajnike.”

Kada je Alija pročitao ovo pismo, izgubio je nadu da će se oni popraviti i odlučio je da ih ostavi na miru i pokrene vojsku u Šam, da bi se sučelio sa tamošnjim neprijateljem.⁸⁹

Navedene predaje koje govore o tome da su haridžije proglasili Aliju, radijallahu anhu, nevjernikom, i tražili od njega da se javno pokaje, nisu sasvim pouzdane, ali njihov sadržaj podudara se s općepoznatom činjenicom da su haridžije tekfirili Aliju i Osmana, radijallahu anhuma, i tražili od ljudi da se izjasne o njima.⁹⁰

⁸⁹ Abdulhamid, *Hilafetu Ali b. Ebi Talib*, str. 319.

⁹⁰ *Ibid.*, str. 318.